

Наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 6 (1157) 5 ЛЮТАГА 2014 г.

Мінадукацыі вітае жаданне настаўнікаў выкладаць некаторыя прадметы па-беларуску

Міністэрства адукацыі вітае жаданне настаўнікаў выкладаць некаторыя прадметы на беларускай мове. Пра гэта ў пятніцу, 31 студзеня, на круглым stole па праблемах маладых педагогаў, які адбыўся падчас III Рэспубліканскага фестывалю педагогічнага майстэрства "Педагог-майстар - маладому настаўніку", заявіў наме-

снік міністра адукацыі Беларусі Васіль Будкевіч, адказваючы на пытанне маладых педагогаў, чаму падручнікі па прадмеце "Гісторыя Беларусі" выдаюцца на рускай мове.

- Калі ў вучня ёсць жаданне вывучаць, а ў настаўніка выкладаць прадмет на беларускай мове, то гэтак нішто не перашкаджае. Мы ставім

задачу, каб у рускамоўных школах падручнікі па гісторыі і географіі былі ў двух варыянтах - на рускай і беларускай мовах. Таму гэта штучна створаная праблема. Я, як і вы, лічу, што было б правільна выкладаць гісторыю Беларусі на беларускай мове, - сказаў Васіль Будкевіч.

БелТА.

У Гомелі студэнт упершыню абараніў дыплом інжынера па-беларуску

Упершыню за 45-гадовую гісторыю Гомельскага дзяржаўнага тэхнічнага ўніверсітэта імя П. Сухого адбылася абарона дыпломнага праекту, цалкам распрацаванага на беларускай мове.

Студэнт завочнай скарачонай формы навучання спецыяльнасці "Прамысловая электроніка" Андрэй Грабянчук у атачэнні чарцяжоў, выкананых на роднай мове, цалкам па-беларуску прадставіў перад камісіяй распрацаваную сучасную сістэму кіравання газавай блокавай гарэлкі для катлаагрэгата і прадэманстрававу яе работу на рэальнай праграмна-апаратнай мадэлі.

Андрэй, які працуе на пасадзе слесара кантрольна-вымяральных прыбораў ААТ "Рэчыцкі метызны завод", прызнаецца, што яму прыемна размаўляць на роднай мове, але, на жаль, не заўсёды ён мае такую магчымасць:

- Увогуле даволі мала тых, хто размаўляе па-беларуску, - дзеліцца Андрэй - Прынамсі, у мяне такое жаданне існавала ўжо даўно.

Ва ўмовах невытлумачальна рэдкага ўжывання роднай мовы на афіцыйным уз-

роўні і ў сродках масавай інфармацыі нашай краіны прыходзіла не аднойчы звяртацца да слоўнікаў, да літаратурных твораў, каб удасканаліваць свае веды і размоўны досвед.

На шчасце, у свой час на працы я пазнаёміўся з чалавекам, які меў падобную цікавасць. Паміж сабою мы размаўлялі па-беларуску. І таму пазней мне вельмі прыемна было сустрэць аднадумцаў і ў нашым ўніверсітэце.

Прапанаваў Андрэю абараняць дыплом на беларускай мове яго кіраўнік - загадчык кафедры Юры Крышнёў, які размаўляе ўжо доўгі час толькі на роднай мове і па сваёй уласнай ініцыятыве выкладае

на ёй тэхнічныя дысцыпліны студэнтам. Менавіта ён дапамог Андрэю і ў правільнай трактоўцы часткі адмысловай тэрміналогіі дыпломнага праекту.

У некаторых выпадках ім прыходзілася разам звяртацца да рэдкіх тэхнічных слоўнікаў адмысловых тэрмінаў аўтаматыкі і электронікі, з той прычыны, што ў звычайных слоўніках адпаведныя вузкі спецыялізаваныя тэхнічныя тэрміны адсутнічалі або даваліся ў спрошчаным выглядзе.

І ў заключэнні трэба дадаць, што беларускамоўнаму студэнту ўсе без выключэння ўдзельнікі камісіі паставілі адзнаку "10", што бывае даволі рэдка.

newsgomel.by.

Увага

У лютым 2014 г. у сядзібе ТБМ у межах кампаніі "Будзьма" працягвае працаваць гістарычная школа "Гісторыя ў падзеях і малюнках" пад кіраўніцтвам кандыдата гістарычных навук **Алега Трусава**.

Заняткі будуць прысвечаны вывучэнню гісторыі Беларусі ў XIII - XVI ст.

На занятках будуць дэманстраваны гістарычныя фільмы розных тэле- і кінастудый.

ISSN 2073-7033

Падчас заняткаў таксама прадугледжаны абмен думкамі наконт сучаснага стану беларускай мовы і яе функцыянавання ў грамадстве.

Такім чынам, удзельнікі змогуць павысіць свае веды па гісторыі Беларусі і папрактыкавацца ў веданні беларускай мовы. У студзені заняткі адбудуцца: **3 лютага** (панядзелак), **10 лютага** (панядзелак), **17 лютага** (панядзелак).

Пачатак а 18-й на вул. Румянцава, 13.

Уваход вольны.

100 гадоў з дня нараджэння Аркадзя Куляшова

Куляшоў Аркадзь нарадзіўся 06.02.1914 г. у вёсцы Саматэвічы Касцюковіцкага раёна Магілёўскай вобласці ў сям'і настаўнікаў.

У 1928 г. паступіў у Мсціслаўскі педагогічны тэхнікум, а ў 1931 г. перайшоў на першы курс літаратурнага фа-

культэта Беларускага вышэйшага педагогічнага інстытута, дзе правучыўся да вясны 1933 г. Быў сябрам БелАПП. Працаваў у рэдакцыі газеты "Чырвоная змена" (1934), на Беларускім радыё (1934-1936), літкансультантам у кабінете маладога аўтара пры СП БССР (1936-1937). У 1941-1943 гг. - на фронце ў армейскай газеце "Знамя Советов", у 1943-1945 гг. - у Беларускім штабе партызанскага руху. У 1945-1946 гг. - рэдактар газеты "ЛіМ", у 1958-1967 гг. - на "Беларусьфільме".

У 1961 г. у складзе дэлегацыі БССР удзельнічаў у рабоце XVI сесіі Генеральнай Асамблеі ААН. Абіраўся дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР (1947-1978). Сябра СП БССР з 1934 г. Узнагароджаны двума ордэнамі Леніна, ордэнам Чырвонага Сцяга, двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга і медалямі.

Народны паэт БССР (1968), заслужаны работнік культуры Украінскай ССР (1973). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі ССРСР (1946), Дзяржаўнай прэміі ССРСР (1949), Дзяржаўнай прэміі БССР імя Янкі Купалы, прэміі Ленінскага камсамолу Беларусі (1968).

Памёр 04.02.1978 г.

Вікіпедыя.

Марка, выдадзеная "Белпоштай" да 100-годдзя Аркадзя Куляшова

100 гадоў з дня нараджэння Валянціна Таўлая

Валянцін Паўлавіч Таўлай (псеўд.: Усяслаў Барвінец, Янка Бунтар, Васіль, Люк Прышчэпа (з Я. Брыльём), Паўлюк Сірата, В. Тарскі і інш.; 8 лютага (26 студзеня) 1914, Баранавічы - 27 красавіка 1947, Мінск) - беларускі паэт, літаратуразнавец.

Нарадзіўся ў сям'і чыгуначніка. Дзяцінства прайшло ў вёсцы Рудаўка на Слонімскай. Вучыўся ў Лідскай школе, Слонімскай настаўніцкай семінарыі; у 1925 выключаны за адмову запісацца палякам. Вучыўся ў Віленскай беларускай гім-

назіі. За падпольную дзейнасць арыштаваны 28.8.1929; знаходзіўся ў зняволенні ў Слонімскай і Гарадзенскай турмах. З кастрычніка 1930 у БССР. У 1930-32 працаваў у Рэчыцы інструктарам райкаму камсамолу, у газеце "Звязда", вучыўся на газетным аддзяленні літфака БДУ. У снежні 1932 накіраваны на падпольную работу ў Заходнюю Беларусь.

Арыштаваны 4.1.1934 пры спробе пераходу польска-савецкай мяжы. Асуджаны на 8 гадоў турмы; змешчаны ў Гарадзенскі астрог. У верасні 1939 вызвалены з турмы Чырвонай Арміяй. У 1939-41 працаваў у лідскай раённай газеце "Уперад". Сябар СП Беларусі з 1941. У гады Вялікай Айчыннай вайны быў сувязным партызанскага атрада імя Р. Катоўскага брыгады імя Ф. Дзяржынскага Баранавіцкага злучэння (1942-1944), разведчыкам, кіраўніком наваградскай агентурнай сеткі спецгрупы "Буравеснік". У верасні 1943 арыштаваны СД у Лідзе, вызвалены з дапамогай беларускіх паэтаў і палітычных дзеячаў. З канца лета 1944 адказны сакратар наваградскай раённай газеты "Звязда". У 1945-47 старшы навуковы супрацоўнік і намеснік дырэктара Літаратурнага музея Янкі Купалы.

Вікіпедыя.

Канверт, выдадзены "Белпоштай" да 100-годдзя Валянціна Таўлая

План дзейнасці

Грамадскага аб'яднання "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны" на 2014 год

№	Назва мерапрыемства	Тэрмін выканання	Адказны за правядзенне	№	Назва мерапрыемства	Тэрмін выканання	Адказны за правядзенне
1.	Асветніцка-педагагічная праца - з бацькамі, дзеці якіх пойдучь у дзіцячыя садкі і першыя класы ў 2013-2014 навучальным годзе; - з бацькамі і іх дзецьмі, якія навучаюцца ў рускамоўных і беларускамоўных адукацыйных установах; - з арганізацыямі і ўстановамі з мэтай прапаганды беларускай мовы і літаратуры; - правядзенне курсаў беларускай мовы і беларусказнаўства; - звярнуцца да дзяржаўных і недзяржаўных тэлеканалаў па дапамогу ў стварэнні беларускамоўных класаў.	На працягу года	Бацькоўскі камітэт, рэгіянальныя структуры ТБМ		200 гадоў з дня нараджэння Яўстафія Тышкевіча , беларускага гісторыка, археолага, краязнаўца. Вывучаў гарадзішчы ў Гальшанах (Ашмянскі р-н), Міры (Карэліцкі р-н), Лідзе, Крэве (Смаргонскі р-н). Памёр у 1873 г. 70 гадоў з часу заснавання (1944 г.) у Менску Літаратурнага музея Янкі Купалы . 90 гадоў з дня нараджэння Васіля Уладзіміравіча Быкава (1924-2003г.), народнага пісьменніка, Беларусі, грамадскага дзеяча. 150 гадоў з дня нараджэння Аляксандра Казіміравіча Сержпутоўскага (1864-1940), беларускага этнографа, фалькларыста. 25 гадоў з дня Устаноўчага з'езду Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны. 90 гадоў ад пачатку палітыкі беларусізацыі ў БССР . 220 гадоў з дня нараджэння Міхаіла Ігнатавіча Балінскага (1794-22.12.1883 г.), гісторыка і публіцыста. 150 год ад дня нараджэння чэшскага пісьменніка, вучонага-славіста, папулярызатара грамадскага і культурнага жыцця беларусаў Адольфа Чэрнага (19.08.1864 - 27.12.1952). Пасля наведвання Беларусі выдаў у 1895 г. кнігу "Беларускія песні з Дзісенскага павета Віленскай губерні. Перакладаў вершы Цёткі, Купалы, Коласа. 300 гадоў з дня нараджэння Міхала Карыцкага (1714, м. Дзітрыкі) паэта-лацініста (зборнік "Песні" на лацінскай мове). 500 гадоў Аршанскай бітвы . 155 гадоў з дня нараджэння Браніслава Эпімах-Шыпілы . 220 гадоў з дня нараджэння Ігната Ходзькі , польскага і беларускага пісьменніка. Жыў у маёнт. Дзевятні (Смаргонскі р-н). Памёр у 1861. 230 гадоў з дня нараджэння Тодара Нарбута , бацькі беларускіх гісторыкаў. 75 гадоў таму 3-я (нечарговая) сесія Вярхоўнага Савета Беларускай ССР прыняла закон " Аб прыняцці Заходняй Беларусі ў склад Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі ". У выніку насельніцтва Беларусі павялічылася да 11 млн. чалавек. 130 год ад дня нараджэння рускага і чэшскага гісторыка-славіста, даследчыка жыцця і творчасці Ф. Скарыны Антонія Флароўскага (14.12.1882 - 27.03.1968). 75 гадоў з дня нараджэння (1939 г.) Зьніча (сапр. А.А. Бембель), паэта, публіцыста, філосафа. 95 гадоў з дня нараджэння Мікалая Пятронкі , беларускага кампазітара, заснавальніка Полацкай арганізацыі ТБМ. 80 гадоў з дня нараджэння Івана Чыгрынава (1934 - 5.1.1996), народнага пісьменніка Беларусі. 230 гадоў з дня нараджэння Зарыяна Даленгі-Хадакоўскага (сапр. Адам Чарноцкі, 1784-1825), славізнаўца, археолага, гісторыка, фалькларыста, дыялектолага, этнографа. 180 гадоў з дня нараджэння Нікадзіма Сільвановіча , мастака.	18 красавіка 2 траўня 19 чэрвеня 21 чэрвеня 27 чэрвеня 15 ліпеня 14 жніўня 19 жніўня 7 верасня 8 верасня 16 верасня 29 верасня 8 лістапада 14 лістапада 14 снежня 16 снежня 19 снежня 21 снежня 24 снежня 25 снежня	
2.	Праца рэгіянальных арганізацый ТБМ па захаванні і адкрыцці беларускамоўных адукацыйных устаноў : збор подпісаў, лісты ў дзяржаўныя ўстановы, пікеты і інш.	На працягу года	Рэгіянальныя структуры ТБМ, Мінская гарадская арганізацыя ТБМ, Сакратарыят (каардынацыя)				
3.	Супрацоўніцтва з дзяржаўнымі структурамі па пытанні выкарыстання дзяржаўнай беларускай мовы, у тым ліку з мэтай захавання і пашырэння беларускай тапанімікі, з Міністэрствам сувязі па пытаннях выпуску беларускамоўнай прадукцыі.	На працягу года	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ				
4.	Супрацоўніцтва з банкаўскімі структурамі па пытаннях афармлення на беларускай мове бланкаў, рэквізітаў і іншай банкаўскай прадукцыі.	На працягу года	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ				
5.	Праца з прадпрыемствамі па ўкараненні беларускамоўнага афармлення выпускаемай прадукцыі.	На працягу года	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ				
6.	Работа па пашырэнні кола падпісчыкаў і чытачоў на "Наша слова", "Новы час", "Верасень" і іншыя беларускамоўныя газеты і часопісы.	На працягу года	Сакратарыят, першасныя суполкі ТБМ				
7.	Правядзенне гістарычных і літаратурных сустрэч у межах кампаніі "Будзьма".	На працягу года	А. Трусаў				
8.	Святкаванне Міжнароднага дня роднай мовы . Правядзенне круглых сталаў, сустрэч з чытачамі (разам з пісьменнікамі і журналістамі). Першы этап Агульнаацыянальнай дыктоўкі - 21 лютага (2-і этап - 15 сакавіка, 3-і этап - 25 сакавіка).	21 лютага 15 сакавіка 25 сакавіка	Сакратарыят, Мінская гарадская арганізацыя ТБМ, абласныя і раённыя структуры ТБМ				
9.	Забеспячэнне дзейнасці інтэрнет-партала ТБМ .	На працягу года	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ				
10.	Святкаванне юбілею ТБМ (25 гадоў) : Выданне святочнай паштоўкі, канверта і каляндарыка да юбілею.	Чэрвень-верасень	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ				
11.	Адзначыць Еўрапейскі дзень моваў	Верасень	Сакратарыят Рэгіянальныя структуры ТБМ				
12.	Правядзенне чарговага з'езду ТБМ : Выданне да з'езду "Летапісу ТБМ" за апошнія пяць гадоў дзейнасці аб'яднання.	Кастрычнік	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ				
13.	Праца над практам стандарту беларускай мовы	На працягу года	А. Анісім				
14.	Адзначыць наступныя даты : 125 год ад дня нараджэння Яэпа Мамонькі (28.01.1889 - 10.09.1937), беларускага палітычнага дзеяча і публіцыста. 130 гадоў з дня нараджэння Антоніа Іванавіча Луцкевіча (1884-1942), гісторыка, публіцыста, палітычнага і грамадскага дзеяча. 100 гадоў з дня нараджэння Аркадзя Куляшова , беларускага паэта 100 гадоў з дня нараджэння Валянціна Таўлая , беларускага паэта. 80 гадоў з дня нараджэння Міколы Янкоўскага , беларускага фалькларыста, кандыдата філалагічных навук, дацэнта. З 1975 г. выкладаў у Гарадзенскім універсітэце імя Я. Купалы. Памёр у 1995 г. 125 гадоў з дня нараджэння М.Я. Байкова (1889-1941), педагога, лінгвіста, літаратуразнаўца. 90 гадоў з дня нараджэння Мікалая Мельнікава , беларускага літаратуразнаўца, пісьменніка-мемуарыста, кандыдата педагагічных навук, дацэнта. Працаваў у Гарадзенскім універсітэце імя Я. Купалы. Памёр у 2012 г. 200 гадоў з дня нараджэння Іосіфа Гашкевіча , першага консула Расейскай Імперыі ў Японіі. Дзень памяці Кастуся Каліноўскага 220 гадоў таму (1794 г.) пачалося паўстанне пад кіраўніцтвам Тадэвуша Касцюшкі .	28 студзеня 29 студзеня 6 лютага 8 лютага 12 лютага 22 лютага 26 лютага 16 сакавіка 22 сакавіка 13 красавіка	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ	15.	Адзначыць юбілейныя даты сяброў ТБМ : 75 гадоў з дня нараджэння Барыса Георгіевіча Мускага , актыўнага сябра ТБМ. 85 гадоў з дня нараджэння Анатолія Пятровіча Грыцкевіча , знакамітага беларускага гісторыка і грамадскага дзеяча 80 гадоў з дня нараджэння Арсенія Сяргеевіча Ліса , фалькларыста, доктара філалагічных навук. 80 гадоў з дня нараджэння Міколы Іванавіча Савіцкага , змагаўся за беларускую мову, кандыдата эканамічных навук, прафесара. 85 гадоў з дня нараджэння Леаніда Міхайлавіча Лыча , доктара гістарычных навук, прафесара. 80 гадоў з дня нараджэння Кастуся Аляксеевіча Цвіркі , паэта, перакладчыка, выдаўца. 75 гадоў з дня нараджэння Анатолія Іосіфавіча Валахановіча , гісторыка, журналіста, пісьменніка. 70 гадоў з дня нараджэння Зянона Пазняка , беларускага грамадска-палітычнага і культурнага дзеяча, тэатразнаўца, археолага, публіцыста, паэта, кандыдата мастацтвазнаўства. З мяст. Суботнікі (Іўеўскі р-н). 75 гадоў з дня нараджэння (1939 г.) Зінаіды Аляксандраўны Бандарэнкі , дыктара тэлебачання, народнай артысткі Беларусі. 60 гадоў з дня нараджэння Алега Трусава , старшыні ТБМ. 60 гадоў з дня нараджэння Станіслава Судніка , рэдактара "Нашага слова". 90 гадоў з дня нараджэння І. Я. Лепешава , мовазнаўца, доктара філалагічных навук, прафесара. (Прыняты 26.01.2014 г.)	8 студзеня 31 студзеня 4 лютага 4 лютага 8 лютага 28 сакавіка 17 красавіка 24 красавіка 28 красавіка 7 жніўня 21 верасня 23 кас-чніка	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ

80 гадоў на роднай зямлі

Юбілеі прыемна адзначаць тым людзям, якія жыўць плённа і стваральна, бо плады іх жыцця кожнае дзесяцігоддзе цікава збіраць, аналізаваць, паказваць на радасць сабе і людзям.

Так сёння прыемна падсумоўваць зробленае знакамітаму прафесару, навукоўцу, выкладчыку, грамадскаму дзеячу, ветэрану Адраджэння Міколу Савіцкаму.

Нарадзіўся Мікола Іванавіч 4 лютага 1934 года ў фальварку Гарадок (Заходняя Беларусь), які быў спалены ў вайну. Цяпер гэта Глыбоцкі раён Віцебскай вобласці.

Сям'я была беззямельная, дзед Захар арандаваў зямлю ў пані Гапшэвіч, а калі бацька Іван і маці Надзея пабраліся, то 3 гектары маці прынесла ў сям'ю з пасагам. У сям'і было 5 дзяцей, двое хлопцаў і трое дзяўчат, старэйшы за ўсіх - Мікола. Ён і даглядаў, і выхоўваў малодшых, бо суровы бацька і мяккая, спагадлівая маці, якая заўсёды заступалася за дзятку, былі пастаянна ў працы.

Жылі бедна, адным словам - галота. Мікола ўспамінае, як маці адпраўляла яго, 5-гадовага, на суседні хутар, дзе жонка жаўнера мела прыватную краму, па цукар. Ён купіў пяць кавалачкаў і нес дадому. А галодны ж, хочацца ўкусіць. Паспрабаваў, але ўбачыў, што заўважае, будзе бацька сварыцца. Тады хоць палізаў трошкі, каб зняць прагу. А святам у сям'і быў дзень, калі варылася манная каша, манка.

Не глядзячы на беднасць, Савіцкія вырашылі будаваць сваю вялікую хату, і будавалі пасля вайны яе, пяцісценку, доўга, нават так да канца і не дабудавалі, бо бацька памёр рана, у 55 гадоў. Шукалі муляраў, печнікоў, якіх пасля вайны было няшмат. І ў спадара Міколы маецца адчуванне, што іх печку клаў бацька Васіля Быкава, бо Гарадок стаяў блізка ад Бычкоў. А цётка Быкава ўвогуле жыла на польскім баку блізка каля Савіцкіх. Тады Мікола яшчэ не ведаў, што спрычыніўся да беларускага пісьменства ў прасторавай акалічнасці, якая адкрые шлях у Адраджэнне. Юнак з увагай слухаў аповяды старэйшых пра зямлякоў, якія потым стануць славай Беларусі. Хлопец некалькі гадоў жыў у бабулі Марфы ў Чашках, якая расказвала, як яна танцавала 8 кален кадрылі з Ігнатам Буйніцкім. А з Васілём Быкавым Міколу таксама ўдалося блізка пакантактаваць. Калі яны ішлі ў адным шэсці на мітынг спякотным летам, і спадар Мікола ўбачыў, як горача любімаму пісьменніку, то ён засланіў таго сваім парасонам.

Маці Надзея жыла доўга, больш за 90 гадоў, ужо зусім у поважным узросце хадзіла на мітынгі, а калі не змагла, то пастаянна пыталася ў сына: "Ну і калі вы ўжо дойдзеце да Беларусі?"

Пасля школы хлопец паступае ў Інстытут народнай гаспадаркі ў Менск, і там пачынаецца і доўжыцца ўсё яго жыццё.

Калі я спытала ў ша-

Мікола Савіцкі, 1986 г.

ноўнага прафесара, як ён уступіў на шлях Адраджэння, то спадар Мікола прыгадвае Маскву, дзе ён вучыўся ў аспірантуры і дзе стараўся пазбавіцца ад беларускага акцэнта. А той як на ліха не збываўся. Прайшоўшы праз сарамяжнасць, тады хлопец прыняў на ўсё жыццё адзінае рашэнне. Сваё, роднае - гэта не сорам, гэта - гонар. Нельга яго выкідаць на сметнік. І любіць, і ведаць сваё - пачэсна. І Мікола, працуючы ў маскоўскай бібліятэцы, штодзень для адпачынку заказваў беларускую літаратуру, асабліва Якуба Коласа "Новую зямлю". І супрацоўнікі бібліятэкі потым ужо самі дакладалі да навуковай літаратуры ягоныя любімыя творы.

А ўжо калі ён год папрацаваў у Чэхаславакіі ў 1969 годзе, то там адчуў вялікі сорам, што не ведае сваёй Радзімы. За суседнім сталом працаваў чэшскі інжынер, дацэнт Гіб, прафесар, высокаадукаваны чалавек, які стажыраваўся ў Англіі. І той ведаў столькі інфармацыі пра чэшскія і звязаныя з імі баларускія акалічнасці - і пра БНР, і пра Забэйду-Суміцкага, што навуковец Савіцкі адчуў сябе няёмка і вырашыў заняцца самаадукацыяй.

Прыехаў ён у Менск зусім другім чалавекам. Нават форма ягонага подпісу змянілася, літара *H* замянілася на *M*. А тады ён быў загадкава кафаедры эканамічнага ўніверсітэта, пастаянна падпісваў дакументы і нават меў нараканні ад прарэктара за такія дзівачствы. Але Міколава адраджэнне ўжо нельга было спыніць.

З 1964 г. працоўная біяграфія Міколы Савіцкага звязана з Беларускім дзяржаўным эканамічным універсітэтам. Сюды ён прыйшоў пасля аспірантуры ў Маскве, дзе абараніў кандыдацкую дысертацыю па машынай апрацоўцы эканамічнай інфармацыі, якая была ў гэтай галіне першай на Беларусі, зацверджанай ВАК СССР. У 1982 годзе атрымаў званне прафесара на кафедры інфарматыкі і вылічальнай тэх-

нікі, якой ён загадваў амаль 20 гадоў.

У 2009 годзе абраны правадзейным членам (акадэмікам) міжнароднай акадэміі навук Еўразіі.

Падрыхтаваў чатырох кандыдатаў навук. Аўтар больш за 100 навуковых прац агульным аб'ёмам 360 выд. арк. і шэрагу публіцыстычных артыкулаў па пытаннях адраджэння беларускай мовы і культуры.

У сваёй галіне першым у Беларусі стварыў комплекс навукова-метадычнага забеспячэння вучэбнай дысцыпліны "Вылічальныя машыны і праграмаванне" для эканамічных ВНУ. Аднаймённы падручнік з грыфам Міністэрства адукацыі вытрымаў два выданні. Суаўтар першага навучальнага дапаможніка з грыфам курса "Машынная апрацоўка эканамічнай інфармацыі ў галінах народнай гаспадаркі". Выдаў падручнік для тэхнікумаў "Тэхніка вычліслений і механізацыя ўчета", з саюзным грыфам, які вытрымаў тры выданні. Аўтар "Руска-беларуска-англійскага слоўніка па інфарматыцы і вылічальнай тэхніцы" (1992 г.), вучэбных дапаможнікаў на беларускай мове па вучэбных прадметах: "Эканамічная інфарматыка і вылічальная тэхніка" (1996 г.), "Тэхналогіі арганізацыі, захоўвання і апрацоўкі звестак" (2000 г.), "Тлумачальнага слоўніка па інфарматыцы".

Спадар Мікола адным з першых ў незалежнай Беларусі ў 1989 годзе пачаў выкладаць інфарматыку і вылічальную тэхніку па-беларуску.

На мітынгу за Адраджэнне, 1996 г.

Ягоны прыклад ў 90-я гады XX стагоддзя перанялі шматлікія выкладчыкі з розных галінаў ведаў.

Беларускамоўнае выкладанне інфарматыкі ва ўніверсітэце было спынена ў 2001 годзе, і з адзіным на той час беларускамоўным прафесарам на кафедры інфармацыйных тэхналогій Міколам Савіцкім не прадоўжылі кантракт. Пасля гэтага навукоўца не прыпыняе творчай працы над навучальна-метадычнай літаратурай, ён падрыхтаваў і надрукаваў за мяжой (у Расіі) два вучэбныя дапаможнікі для студэнтаў ВНУ у поўнай адпаведнасці з тыповымі праграмамі: "Тэхналогіі арганізацыі, хранення і апрацоўкі даных" (2001 г.) і з грыфам Мінадукацыі Расіі "Эканамічная інфарматыка" (2003, 2004 гг.).

Мікола Савіцкі ў канцы 80-х гадоў актыўна ўліўся ў супольную плынь грамадскай працы па нацыянальным адраджэнні і з 8 лютага 1992 г. па 23 верасня 1997 г. узначальваў Менскую гарадскую раду ТБМ імя Ф. Скарыны, а сёння з'яўляецца сябрам Рэспубліканскай Рады ТБМ. На старонках ягонага жыцця прапісаны шматлікія ўдзелы ў з'ездах, мітынгх, шэсцях, канферэнцыях, круглых сталах. Тэматыка іх адзіная - беларускае жыццё.

Я пазнаёмілася з Міколам Савіцкім у пачатку 90-х на шматлікіх мітынгх, і мне надзвычай спадабаўся гэты чалавек, прыгожы, натхнёны, эмацыйны, запалены бунтарскай энергіяй беларускіх пераўтварэнняў. І разам з тым інтэлігентны, далікатны, чулівы. Цяпер я ўжо ведаю, што гэтыя дзве палавінкі цэльнага характару - ад бацькоў. І вось ужо

больш за 20 гадоў мы апантана робім агульную нацыянальную справу.

Камітэт Ушанавання Клуба "Спадчына" двойчы ганаравалі Міколу Савіцкага за актыўны ўдзел у нацыянальнай Адраджэнні і змаганне за родную мову: у 1997 г. памятным медалём з выявай "Пагоні", у 2003 г. - срэбным пярсцёнкам з выявай "Пагоні", асабістымі ініцыяламі "М" і "С" і

З унучкай Альжбэтай.

надпісам "Жыве Беларусь" з уручэннем дыпламаў і занясеннем у Кнігу гонару "Рупліўцы твае, Беларусь".

Сям'я шчыра дапамагае спадару Міколу ў ягонай рупнасці. Жонка Глафіра, з якой, аспіранткай, ён пазнаёміўся на кафедры эканамічнага ўніверсітэта, цяпер працуе там жа прафесарам. Яна аўтар вялікай колькасці прац па эканамічным аналізе, якія карыстаюцца попыткам на прасторах СНД, а ў пачатку 2000-х гадоў займала першыя месцы па рэйтынгу найбольш купляльных кніг. Як смяецца спадар Мікола, жонка яго абагнала ў навуцы. Яны з'яўляюцца аднадумцамі і на мітынгі хадзілі разам. А статус жонкі Савіцкага прыносіў і страгты, і набыткі. Недзе ў аналах палітычнай гісторыі Беларусі заблудзіўся і не дайшоў да прафесаркі ордэн, якім збіраліся ўганароваць навукоўцу.

Дачка Насця таксама працуе ў эканоміцы, кандыдат эканамічных навук, падаравала бацькам трох цудоўных дзяўчынак - Альжбэту, Марыльку і Анэльку. І толькі адна думка засмучае дзеда і бабулю - гімназія, дзе вучацца ўнучкі, рускамоўная.

Калі я спытала, што змяніў бы спадар Мікола ў сваім жыцці, адгарнуўшы наезд два дзесяцігоддзі, то ён прызнаўся, што вельмі шкадуе аб сваім познім (у 1988!) прыходзе ў беларушчыну. Бо хлопцы, яго сябры, добра на працавалі на "Гарышчы", пакуль ён вучыўся ў аспірантуры ў Маскве, а некаторыя нават ахвяравалі жыццём. А ён пазна падаставіў ім плячо.

Вось гэтая характэрная рыса - дапамагчы, падаставіць плячо, засланиць ад нягод, не баяцца цяжару, даглядаць і выхоўваць, якая была ўсвядом-

лена старэйшым у сям'і, стала разгортвацца ўжо ў прасторы цэлай краіны. Мікола Савіцкі ўзяў на сябе адказнасць за жыццё Беларусі.

І сёння, пераходзячы мяжу 9-га дзесятку, прафесар Мікола Савіцкі такі ж няўрымслівы, такі ж апантаны. Ён улюбёны ў класічную паэзію, асабліва ў творчасць Максіма Багдановіча, Янкі Купалы, Уладзіміра Караткевіча, а сучасную чытае ў часопісе "Дзеяслоў", які выпісвае. Трох ўнучак выхоўвае ў беларускім рэчышчы, чытае з імі часопісы "Вясёлка"

"Буся". Любіць мастацтва, сябрае з мастацкай суполкай "Пагоня". Яго можна ўбачыць у філармоніі і ў Оперным тэатры.

Летам і восенню ён збірае лясныя ягады ў беларускіх лясах, а ў грыбны сезон - грыбы. У купальны сезон яднаецца з вадой беларускіх азёр і вадаёмаў ранкам і надвечоркам. На лецішчы ў Зялёным зліваецца, як чалавек з глыбокімі сялянскімі каранямі, з садамі і агародамі. Узімку барануе лыжамі снегавыя горкі родных прастораў. У мінулую зіму асабісты нарматыў быў 5 км. На адпачынку не адстае ад унучак, калі праводзяцца спартыўныя спаборніцтвы ці гульні: скача на хадулях, гуляе ў мяч. Ён сябрае з кампутарам, мае сваю электронную пошту. Ён такі класны, дзядуля Мікола!

Мікола Савіцкі ўдзячны часу, які даў яму магчымасць удала далучыцца да Асобаў Беларусі - Ніла Гілевіча, Васіля Быкава, Генадзя Бураўкіна, Радзіма Гарэцкага - і будаваць з імі, як калісьці сваю хату, агульны дом для ўсіх землякоў, незалежную Беларусь! А будаванне гэтага Дома немагчыма закончыць, бо кожнае пакаленне ўмуруе сваю цаглінку. Так і Мікола Савіцкі - адмысловы майстар-муляр - на працягу двух стагоддзяў умацоўвае сцены нашага нацыянальнага дома, спрытна кладзе цагліну прасветлай любові да свайго краю, свайго мовы і культуры. І шчыра радуецца, што сваю кельму, атрыманую ад роду Савіцкіх, ён перадаць сваёй дачцэ і ўнучкам, і яны гэтак жа ганарова панясуць яе ў вечнасць. З днём нараджэння, шануюны спадар Мікола!

Людміла Дзіцвіч,
сябра рэспубліканскай
Рады ГА ТБМ
імя Ф. Скарыны.

Памёр Генадзь Грушавы

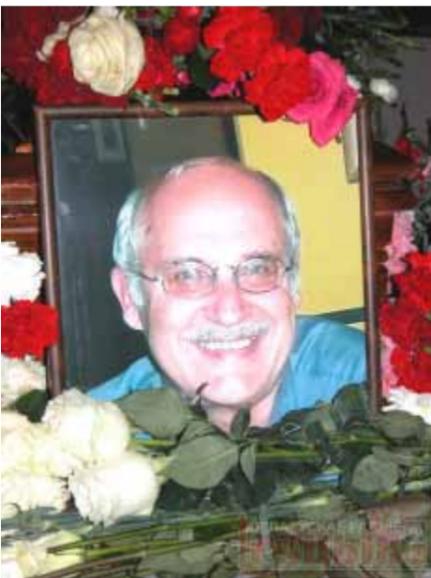
28 студзеня памёр грамадскі дзеяч, заснавальнік дабрачыннага фонду "Дзецім Чарнобылю", доктар філасофскіх навук, прафесар, дэпутат Вярхоўнага Савету 12-га і 13-га скліканняў **Генадзь Грушавы**. У апошнія гады ён цяжка хварэў - у яго быў рак крыві. Яму было 63 гады.

Генадзь Грушавы нарадзіўся ў Менску 24 ліпеня 1950 года. Скончыў школу №50, якая спецыялізавалася на фізіцы і матэматыцы, але паступіў на філасофскі факультэт БДУ. У 1975-м абараніў кандыдацкую, а пазней і доктарскую дысертацыю па філасофіі.

Грушавы прыйшоў у палітыку на хвалі нацыянальнага адраджэння. Быў адным з арганізатараў і актыўных удзельнікаў Беларускага народнага фронту "Адраджэнне". У той жа час заснаваў і дабрачынны фонд "Дзецім Чарнобылю". Узгадвае дырэктар Беларускай службы Радыё Свабода Аляксандар Лукашук:

- Генадзь уражваў тым, што быў чалавекам дзеяння і чалавекам выніку. Яго палітычныя погляды і прыхільнасці былі выразныя і зразумелыя - адраджэнне, незалежнасць, дэмакратыя. Яго дзейнасць была ашаламляльнай - здавалася, ён заняў адначасна Міністэрства аховы здароўя і Міністэрства замежных спраў, і Чарнобыльскі камітэт на дадаток. Плюс, быў амбасадарам Беларусі адначасна ў некалькіх еўрапейскіх краінах. Гэта прыклад і напамін, якога калібру і дзяржаўнага таленту людзі былі ў апазіцыі.

Прафесар, доктар медычных навук Юры Бандажэўскі адзначае,

могі. Яшчэ раз падкрэсліваю: ён быў навуковец-філосаф і здолеў зразумець, наколькі важная такая дапамога. Вялікая колькасць медыкаў гэтага не разумее, а чалавек вялікае, шчодрое сэрца меў і дапамагаў гэтым людзям.

За час сваёй працы фонд "Дзецім Чарнобылю", які ачольваў Генадзь Грушавы, дапамог больш як 2 мільёнам жыхароў Беларусі. 160 тысяч дзяцей былі накіраваны на рэабілітацыю і аздаравленне ў шмат якія краіны свету.

Журналіст і перакладчык Генадзь Кеснер працаваў разам з Генадзем Грушавым у фондзе "Дзецім Чарнобылю". Не глядзячы на розніцу ва ўзросце, яны шчыра сябравалі. У апошнія гады жыцця спадара Грушавога Генадзь Кеснер дапамагаў яму ў побыце:

- Скончылася насамрэч цэлая эпоха ў жыцці беларускай грамадзянскай супольнасці, калі пафасна казаць.

Генадзь Грушавы з чарнобыльскімі дзецьмі

што многія медыкі дагэтуль не зразумелі маштабу чарнобыльскай катастрофы, а гуманітарый, філосаф Генадзь Грушавы здолеў звярнуць увагу Еўропы на гэтую праблему:

- Мяркуючы па размаху спраў, якія здолеў, паспеў ажыццявіць за свае 63 гады (а гэта няшмат) Генадзь Грушавы - ён паспеў стаць навукоўцам, доктарам філасофскіх навук, і зрабіў вялікую справу, арганізаваўшы сістэму дапамогі не толькі дзецім Чарнобылю, але і сем'ям, што пацярпелі ад чарнобыльскай катастрофы. І звярнуў увагу Еўропы на неабходнасць аказання такой дапа-

Таму што Генадзь Грушавы быў заснавальнікам, ініцыятарам стварэння, бадай, самай велічэзнай у Еўропе сеткі дапамогі ахвярам чарнобыльскай катастрофы. Гэта быў вельмі разумны, адукаваны, мэтанакіраваны, з геніяльным розумам і - галоўнае - мужны чалавек. Ён 5 гадоў таму даведаўся, што ў яго цяжкая хвароба - рак крыві. І нават некаторыя лекарскія адводзілі яму два-тры месяцы. Але ягоная мужнасць, прага жыцця дапамаглі яму працягнуць пяць гадоў.

Пахавалі Генадзя Грушавога 31 студзеня.

Вечная памяць.

Сакратарыят ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны" выказвае спачуванні першаму намесніку старшыні ТБМ **Алене Анісім** у сувязі з напаткаўшым яе горам - смерцю свякрухі.
Са святымі супакой.

Лідская гарадская арганізацыя ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны" выказвае спачуванні актыўнаму сябру ТБМ **Сяргею Чарняку** ў сувязі з напаткаўшым яго горам - смерцю маці.
Зямля ёй - пухам, а душы - неба.

AAU ANGLO AMERICAN UNIVERSITY

Першы крок да тваёй глабальнай кар'еры

- Бізнес-адміністраванне
- Гуманітарныя навукі
- Міжнародныя адносіны
- Журналістыка

www.auni.edu Англа-Амерыканскі Універсітэт, Чэшская Рэспубліка, Прага

Заява Рады ГА "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны "

Мінск 26 студзеня 2014 г.

Міністэрства культуры Беларусі прыняло загад № 3 ад 4 студзеня 2014 года аб ліквідацыі Літаратурнага музея Максіма Багдановіча як самастойнай юрыдычнай адзінкі і ператварэнні яго ў малазначны філіял, ствараючы гэтым небяспечны прэцэдэнт у айчынным музейнай справе.

Кожны адукаваны грамадзянін Беларусі добра разумее, што Максім Багдановіч разам з Янкам Купалам і Якубам Коласам - гэта тры зоркі беларускай паэзіі, тры асобы, якія аказалі вялікі ўплыў на станаўленне беларускай нацыі і нашай дзяржаўнасці, вызначылі галоўныя кірункі развіцця нашай літаратуры.

Мы выказваем вялікую ўдзячнасць усім грамадзянам нашай краіны, якія напрыканцы 2013 г. сваімі лістамі ў Міністэрства культуры і іншымі дзеяннямі спынілі гвалтоўную ліквідацыю добра вядомага ў свеце музея. Лісты даюць плён. Таму мы заклікаем усіх грамадзян Беларусі і суайчыннікаў за мяжой звяртацца непасрэдна да Прэм'ер-міністра нашай краіны М.У. Мясніковіча з настойлівай просьбай захаваць Літаратурны музей імя Максіма Багдановіча ў якасці самастойнай юрыдычнай асобы.

Рада ГА "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"
26 студзеня 2014 г.

Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь
М.У. Мясніковічу
вул. Савецкая, 11
220010
Дом Ураду, г. Мінск

Мы, грамадзяне Рэспублікі Беларусь, глыбока занепакоены рашэннем Міністэрства культуры Беларусі (загад № 3 ад 04.01. 2014 г.) аб ліквідацыі Літаратурнага музея імя Максіма Багдановіча.

Кожны адукаваны грамадзянін Беларусі добра разумее, што Максім Багдановіч разам з Янкам Купалам і Якубам Коласам - гэта тры зоркі беларускай паэзіі, тры асобы, якія аказалі вялікі ўплыў на станаўленне беларускай нацыі і нашай дзяржаўнасці, вызначылі галоўныя кірункі развіцця нашай літаратуры.

У сувязі з гэтым просім Вас адмяніць непрадуманае рашэнне і даць магчымасць функцыянаваць Літаратурнаму музею імя Максіма Багдановіча як юрыдычна самастойнай паўнаўважнай музейнай адзінцы.

№ п/п	Прозвішча, імя, імя па бацьку	Адрас (месца жыхарства)	Дата	Подпіс
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				

Вішчуем сяброў ТБМ, якія нарадзіліся ў лютым

Абраменка Эдуард Якаўлевіч
Амурак Вольга Іванаўна
Андруцэвіч Станіслаў Вячасл.
Ануфрыенка Валянціна
Аскерка Валянціна Валянцін.
Асташонак Людміла
Аўкштупевіч Тамара Яўген.
Аўсеенкава Кацярына Валер.
Ахрамчук Віктар Георгіевіч
Бабічаў Антон Вячаслававіч
Багдановіч Эвеліна Паўлаўна
Багдзевіч А.І.
Баравік Марыя Якаўлеўна
Бардош Іна Анатолеўна
Барысік Мікалай
Бекешка Вікторыя Сямёнаўна
Бельчына Алесь Рыгораўна
Блажэвіч Ірына Уладзіміраўна
Богуш Мікалай
Болбас Вадзім Іванавіч
Бубен Уладзімір
Бублікава Лілія
Бубновіч Іна Іванаўна
Будзянок Аляксей Пятровіч
Бузо Алег Леанідавіч
Бязрукая Аксана Юр'ёна
Бяліста Марына
Бярэзіна Надзея Уладзіміраўна
Вабішчэвіч Таццяна Іванаўна
Валочка Святлана
Васючэнка Пятро Васільевіч
Ваўрышук Наталля Юр'ёна
Вашкевіч Марына
Верхачуб Уладзімір Васільевіч
Войткун Галіна Вотэхаўна
Врублеўская Наталля Вікенц.
Вышадкевіч Наталля Алегаўна
Вярцейка Алесь
Галякевіч Яўген Ціханавіч
Гаравы Леанід Антонавіч
Гарбацэвіч Валеры Аляксандр.
Гарнастай Алена
Гарэлава Ганна
Гарэцкі Іосіф Аляксандравіч
Гільвей Вацлаў
Голуб Аксана Уладзіміраўна
Грыгор'ева Жанна Іосіфаўна
Грынёў Сяргей Іванавіч
Грышан Мікола Паўлавіч
Губарэвіч Настасся Уладзім.
Губарэвіч Юры Іванавіч
Гуцалік Галіна
Давідовіч Аляксандр Анатол.
Дамашэвіч Уладзімір Максім.
Даніленка Сяргей
Дземідовіч Вольга Валер'ёна
Дзенісевіч Павел Алегавіч
Дзеружынскі Авар'ян Авар.
Дзмітручына Ганна Мікал.
Дзмітрыеў Віктар Аляксандр.
Дзямідка Генадзь Руфінавіч
Добыш Генадзь Канстанцінавіч
Драгун Павел Якаўлевіч
Драздова Марыя Аркадзьеўна
Драка Альбіна
Дубіцкі Віктар Сымонавіч
Емяльянава Аляксандра Вікт.
Жаўняровіч Ганна Дзмітр.
Жук Мікалай
Жукоўская Л. С.
Забавіцкая Святлана
Засім Тамара
Заяц Генадзь Мікалаевіч
Іваніцкі Павел Яўгенавіч
Ігаченка М.І.
Іжохіна Надзея Іванаўна
Іжохіна Таццяна Мікалаеўна
Калядзінскі Лявон Уладзімір.
Калядка Таццяна Рыгораўна
Камесніковіч Вольга
Камінская Аліна Аляксандр.
Канановіч Ірына
Канашэнка Рыгор
Канойка Ігар
Каню Уладзіслаў Васільевіч
Карбановіч Сяргей
Карнеева Алена Віктараўна
Карповіч Лявон Эдвардавіч
Касаржэўскі Віктар Іванавіч

Касцючык Валянціна Міхайл.
Качура Яўген
Кірзеў Антось Мікалаевіч
Кішкурна Уладзімір Герасім.
Клімовіч Наталля
Клімуць Лада
Клімуць Станіслава
Клімчык Генадзь
Кляшчонак Алена
Ковель Уладзімір
Коласава Лілея Міхайлаўна
Корзан Ала Вікенцеўна
Краснабаеў Артур Мікалаевіч
Красоўскі Сяргей Уладзімір.
Краўчанка Арцём Аляксандр.
Крук Алена
Крываногавы Святлана
Крыванос Алесь
Крывапуг Дзмітры Валер.
Крысюк Людміла
Крэйнкіна Людміла Міхайлаўна
Кузьмянкова Наталля Алег.
Купрацэвіч Адам Прохаравіч
Курыленка Юлія
Кур'ян Астап Андрэевіч
Кухаронак Аляксандр Дзміт.
Кухарэнка Настасся
Кучаравенка Паліна Уладзім.
Кучынскі Віталь Паўлавіч
Лабада Анастасія
Лагодская Ірына
Ладыга Сяргей Паўлавіч
Лазарэвіч Аляксандр
Лашкоўская Рэгіна В.
Леванкова Алёна Аляксеўна
Ліс Тамара
Літаш Вольга
Літвінава Людміла Сямёнаўна
Лопух Таццяна Уладзіміраўна
Лукашонка Тамара
Лукашэвіч Тамара Георгіеўна
Лукашэвіч Яўген Фёдаравіч
Лыч Леанід Міхайлавіч
Лявончыкава Дз.
Лягуцкі Анатоль
Ляшчынскі Іван Купрыянавіч
Мазынскі Валер Яўгенавіч
Макарэвіч Алесь
Макарэвіч Аляксандр Васіл.
Макрыцкая Ніна Міхайлаўна
Маліноўская Таццяна Рыгор.
Марачкін Ігар Аляксеевіч
Мартынаў Мікола Рыгоровіч
Маслюкова Алена Аляксандр.
Матавілава Кацярына Ігараўна
Матэлёнак Леанід Аляксандр.
Машнюк Таццяна Аляксандр.
Мінько Жанна
Мірановіч Міхаіл
Місуна Раман
Мішчанкова Юлія Анатол.
Мудроў Максім
Мурашка Ігар
Мянькоў Юры Уладзіміравіч
Мяцельскі Мікалай Міхайл.
Навумовіч Іван Мікалаевіч
Надокунева Ірына
Наскоў Міхаіл Андрэевіч
Нікіценка Таццяна Пятроўна
Нікіцін Віталь
Новікава Яна
Нялепа В.
Падашвельеў Дзмітры Алякс.
Памецька Ніна Казіміраўна
Панізоўцаў Сямён Сямёнавіч
Парашчанка Яўгенія Уладзім.
Парфёнаў Аляксандр Іванавіч
Патоцкая Тамара
Паўкштэла Сюзана Алегаўна
Петрашэвіч Часлава
Петрушэвіч Ала Мікалаеўна
Піўко Юры
Плітко Віктар Васільевіч
Праташчык Людміла Віктар.
Працко Святлана Аляксандр.
Прохарскі Аляксей
Прыгожын Аркадзь Ілліч
Пташнік Ларыса

Пухоўская Таццяна Фёдаруна
Пяткевіч Марына
Пяткевіч Уладзімір Сцяпан.
Пятровіч Аксана Іванаўна
Пятроўскі Аляксандр
Ражко Яўген Яўгенавіч
Ражкоў Леанід Мікалаевіч
Райчонак Аляксандр Алегавіч
Ракевіч Мікалай
Раманоўская Вольга Парфір.
Раманцэвіч Валянціна Карл.
Рачко Мікалай
Рудніцкая Яніна
Ружыцкі Павел Аляксандравіч
Русак Андрэй
Рымач Мікалай Мікалаевіч
Рымко Вольга
Рысявец Раіса Рыгораўна
Савасцева Людміла
Савіцкі Мікалай Іванавіч
Садоўская Яна Францаўна
Сакалова Алена Георгіеўна
Сакалоўскі Віктар Міхайлавіч
Сарока Анастасія Вацлаваўна
Сарока Андрэй Іванавіч
Сахута Яўген Міхайлавіч
Свістун Сяргей
Серада Алесь Сяргееўна
Сідарук Лілея Мікалаеўна
Сіманёнак Людміла Іванаўна
Сіплівея Жана Сямёнаўна
Стадуль Іван Дзям'янавіч
Старавойтаў Сяргей Мікал.
Старжынскі Андрэй
Стома Анастасія
Страчук Аляксандр Сяргеевіч
Строгануў Вадзім Вячаслав.
Стэпановіч Язэп Міхайлавіч
Сугойдзь-Зубовіч Кацярына
Сучок Міхась
Сцепанішчава Вера Андрэеўна
Сцефановіч Галіна Іванаўна
Сцяпанова Зоя
Сырассек Васіль Іванавіч
Сямашка Сяргей
Сяменас Людміла Францаўна
Сянкевіч Мікалай Іванавіч
Тарэлка Міхаіл Уладзіміравіч
Трубкін Аляксей Анатольевіч
Тулько Ірына
Тулько Кацярына
Туровіч Алесь
Тычына Міхаіл Аляксандравіч
Тэрэз Віктар
Утохіна Наталля
Ушакоў Сяргей Аляксандравіч
Філоты Ніна Рыгораўна
Хадановіч Яўген
Хадневіч Васіль
Хацкевіч Анатоль Канстанцін.
Хмянчук Марыя Іванаўна
Ходар Аляксандр
Цімохін Леанід Аляксандравіч
Ціткоўскі Ігар Адамавіч
Цішкавіч Ірына Пятроўна
Цэдрык Ганна Васільеўна
Цярэньцеў Зміцер Ігаравіч
Чарнышоў Яўген
Чарняўскі Сцяпан
Чыбісаў Мікола
Чылек Ніна Аляксандраўна
Чычкан Фёдар Уладзіміравіч
Шалкевіч Віктар Антонавіч
Шаўчук Аляксандр Мікал.
Шашута Алесь
Швайко Валянціна Рыгораўна
Шпакаў Фелікс
Шундрык Георг
Шчарбакоў Ян Сяргеевіч
Шчасная Марыя
Шырвель Андрэй Раманавіч
Язукевіч Ганна Чаславаўна
Яканюк Данат Лявонавіч
Янушэўскі Віктар Пятровіч
Ярмусік Эдмунд Станіслававіч
Ятсэвіч Сяргей Станіслававіч
Яшчэна Ірына
Яшын Дзмітры Іванавіч

Рыцар нацыянальнай ідэі Леаніду Лычу - 85

ЛЫЧ Леанід Міхайлавіч (08.02.1929 г., м. Магілёна Уздзенскага р-на Менскай вобл.), доктар гістарычных навук, прафесар. Скончыў Башкірскі педагагічны інстытут (1957). Працаваў настаўнікам. З 1962 г. - у Інстытуце гісторыі АН БССР. Даследаваў пытанні сацыяльна-класавых адносін у савецкі час, гісторыю беларускай культуры, моўную палітыку ў Беларусі XIX - XX стст., міжнацыянальныя адносіны ў Беларусі ў XX ст.

Адзін з аўтараў кніг: "Гісторыя Беларускай ССР", "Гісторыя рабочага класа БССР", "Гісторыя Мінска", аўтар манаграфій, сярод якіх "Беларуская нацыя і мова" (1994), "Назвы зямлі беларускай" (1994), "Гісторыя культуры Беларусі" (1996); аўтар кнігі "Нарысы гісторыі Беларусі" (1995). Старшыня Тапанімічнай камісіі пры Прэзідыюме Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь (1992 - 1996).

За самаахвярнаю працоў ў рэчышчы грамадскай і навукова-асветніцкай дзейнасці на карысць нашай Бацькаўшчыны Камітэтам Ушанавання ганараваны ордэнам "Гонар Айчыны" (25.03.1997), Кубкам "Спадчыны" з выявай Герба "Пагоня" (08.02.1992) і адпаведнымі дыпламамі. Занесены ў Кнігу гонару "Рупліўцы твае, Беларусь".

Леанід Лыч

Разуменне Нацыянальнай ідэі

Асноўным стрыжнем Беларускай нацыянальнай ідэі з'яўляецца ўсё ж такі этнакультурны фактар. Бо народ можа быць палітычна незалежным і эканамічна развітым, але калі ён па нейкіх прычынах збочвае з свайго нацыянальнага шляху, то ў яго найпростыя будучыні. Вось якраз сёння гэта Беларусь і перажывае: мы маем незалежную дзяржаву і застаемся біялагічна беларусамі, але пануючай культурай з'яўляецца руская. Для многіх людзей слова *беларус* гэта пусты гук, бо каб быць беларусам трэба і размаўляць па-беларуску і шанавальна беларускую культуру.

Вызначэннем самага панятку "нацыянальная ідэя" навукоўцы і мыслеры займаюцца шмат часу. Мне не даводзілася сустракацца з такім паняткам, з якім асабіста я мог бы цалкам пагадзіцца. І гэта да лепшага. Бо пры пры фармулёўцы нацыянальнай ідэі трэба зыходзіць з канкрэтных рэаліяў канкрэтнай краіны: тое, што падыходзіць адным народам, далёка не заўжды падыходзіць іншым.

На маю думку беларуская нацыянальная ідэя - гэта сістэма поглядаў накіраваных на выратаванне беларусаў ад русіфікацыі і пабудову беларускага культурна-моўнага жыцця. А таксама сістэма практычных мерапрыемстваў дзяржавы па ажыццяўленні гэтых тэарэтычных ідэй на практыцы. Гісторыя ведае такія прыклады.

Беларусі патрэбны нацыяналізм

Беларусі патрэбны нацыяналізм, ды яшчэ і які. Але гэта павінен быць нацыяналізм не радыкальнага ці экспансіўнага характару, а памяркоўны. Бо толькі паступовым укараненнем ўсяго беларускага можна схіліць беларусаў да ўдзелу ў нацыянальным жыцці. Гісторыя паказвае, што асіміляваныя народы часта трымаюцца засвоенай культуры значна больш, чым самі каланізатары. Але бывае і па-іншаму: у нас ёсць рускія людзі, асабліва з інтэлігенцыі, якія з большай прыхільнасцю ставяцца да ўсяго беларускага, чым самі беларусы.

Пра славянаў

Славянскія краіны заклапочаны праблемамі нацыянальна-культурнага жыцця на Беларусі. Прадстаўнікі інтэлігенцыі з розных славянскіх краін, прыязджаючы сюды, незапакоены адсутнасцю нацыянальнага жыцця.

Я зайздросічу славянскім краінам, якія ўзніклі на мяжы 1980-90-х гг. Як прыклад Югаславія, якая распалася на шэсць краін, і ў кожнай краіне ў аснове нацыянальнага жыцця ляжаць нацыянальныя традыцыі. Дзякуючы распаду букет культуры, які вельмі важны для Еўропы, аднавіўся і ўзбагаціўся. Чарнагорыя, Харватыя, Боснія, Македонія развіваюцца ў сваім нацыянальна-культурным рэчышчы. А чэхі, напрыклад, не толькі не замяняюць славакам развівацца, але ўсяляк садзейнічаюць гэтаму працэсу, раскрываючы свае архівы, дапамагаючы навукоўцам даследаваць культурнае жыццё славакаў у перыяд існавання Чэхаславакіі. Мы ж такой падтрымкі ад Масквы не маем.

Пра ірландскі прыклад

Можна лічыць сябе беларусам, але быць носьбітам рускай культуры і размаўляць па-руску. Але гэта беларус непаўнаважнасць, гэта беларус калека, хворы чалавек. Беларусам можа быць толькі той, хто у сваёй сям'і, у грамадскіх месцах трымаецца сваіх нацыянальна-культурных традыцый. Тым больш, што цяпер носьбітам беларускай культуры значна лягчэй, чым пры існаванні СССР. Я пачаў карыстацца беларускай мовай ў грамадскіх месцах у 1966 г. Людзі ў на-тоўпе пазіралі на мяне як на дзівака. Цяпер, калі чалавек пачаў па-беларуску, то паказваць пальцам на яго могуць толькі п'яніцы ды маргіналы.

Пра тэорыю і практыку

У міжваенны час урадам БССР быў абраны правільны шлях беларусізацыі. Былі распрацаваны тэарэтычныя і практычныя асновы нацыянальна-культурнага Адраджэння. У той час практычныя захады адносна ужытку беларускай мовы і культуры былі праведзены на вышэйшым узроўні, бо калі ў канцы 1980-х калі пачалося нацыянальна-культурнае Адраджэнне, беларускія грамадскія і палітычныя дзеячы дасканалы вывучалі досвед гэтых мерапрыемстваў.

Аднак, для ажыццяўлення Адраджэння сілаў аднаго Беларускага Народнага Фронту было не дастаткова, найперш гэта было звязана з кадровай пытанням. Але тут падключылася дзяржава, і многае ў яе атрымалася лепш, чым у грамадскіх арганізацыях і палітычных партыях. Самай вялікай заважай на той момант было прыняцце 26 студзеня 1990 г. Закона аб дзяржаўнай мове, які надаў статус беларускай мове адзінай дзяржаўнай ў краіне. Больш патрэбнага закону за ўсё XX ст. не было: ні да вайны, ні па час вайны, ні тым больш пасля яе.

Пра кнігі

За папярэднія пяць гадоў выйшлі з друку наступныя мае кнігі:

1. Міжнацыянальныя дачыненні на Беларусі (вера-сень 1943 - кастрычнік 1964 г.).
2. Беларуская нацыянальная ідэя: тэарэтычны і практычны аспекты.
3. Русіфікацыя.
4. Культура Беларусі: ад сабытнай к денационалізаванай.
5. Уніяцкая царква Беларусі: этнакультурны аспект.
6. 23 параграфы для "Гісторыі Беларусі" ў шасці тамах.
7. Варыяцыі на нацыянальную тэму.
8. Магілёна ў часы нямецкай акупацыі (чэрвень 1941 - ліпень 1944 г.). Успаміны.
9. Нацыянальна - культурнае жыццё Беларусі на тэрыторыі функцыянавання акупацыйнага рэжыму (чэрвень 1941 - ліпень 1944 г.).
10. Яўрэйская культура Беларусі - яе агульны духоўны набытак.
11. Рускі прафесар на ніве беларускага нацыянальнага адраджэння.
12. Нацыянальна - культурная аўтаномія беларусаў.
13. Краязнаўства ў канстэксце сучаснага нацыянальна - культурнага жыцця Беларусі.

Паводле К. Еліча.

Алесь Бяляцкі

СЦЯГА ПАЭТА

Штрыхі да творчага партрэта паэта Эдуарда Акуліна

Каму адрасаваны гэтыя словы, толькі сляпым і бяспамятным "манкуртам", ці ўсё ж усім беларусам, кожнаму з нас, з якіх і складаецца тае ўсеабдымнае і збіральнае паняцце як Радзіма? Усе мы вінаватыя ў тым, што адбываецца з Беларуссю. У яе бедах і заняпадзе ёсць віна кожнага з нас, падводзіць паэт пад сваімі развагамі такую несудышальную выснову. Чарнобыльскую катастрофу Эдуард Акулін успрымае як Божую кару для беларусаў. Яшчэ за больш страшную кару народу паэт лічыць духоўны Чарнобыль. Адсутнасць духоўных ідэалаў, нацыянальнага стрыжня прывядзе да знікнення беларусаў як народа, перакананы паэт. Духоўнае ж знікненне раўназначна фізічнай смерці:

*Кожны першы - такую кару
Бог прыдумаву майму народу...*

*За бяспамятства, за бязвер'е,
за святую святыню - Мою
паміраць будзе кожны першы -
першы з тых, хто абразіў Слова...*
(Балада пра кожнага першага, с. 242/15-22)

Хваля беларускага адраджэння, якая ўзнікла напачатку 90-х гадоў мінулага стагоддзя, у сярэдзіне 90-х захлынула. Былі здабыткі, але і былі расчараванні, якія асабліва горка выглядалі ў параўнанні з нацыянальна-культурным адраджэннем нашых суседзяў, якія таксама вызваліліся з "турмы народаў", з Савецкага Саюзу і пайшлі па шляху адбудовы ўласнай нацыянальнай тоеснасці.

Беларуская нацыянальная ідэя пацягнула часовую паразу. Яна не стала дзяржаватворчай і была адкінутая на арбіту па-за дзяржаўнага існавання і развіцця. Асабліва балюча адкат перажываўся ў другой палове 90-х гадоў. Паэт шукае духоўны падмурак, які б дазволіў усё ж узняцца і ісці далей:

*Шукаю Радзіму
скрозь леты і зімы -
нідзе яе не знаходжу.*

*Шукаю Радзіму -
хай нават знайсці мне -
слязіну на дне гора.*
(Шлях, с. 185/1-3,
13-15)

Трывалае адчуванне Радзімы надае чалавеку ўпэненасці і спакою. Без яго немагчымае нармальнае існаванне чалавека, так уяўляецца паэту, калі ён зазірае сабе ў душу. Пошукі Радзімы, якая, здавалася б, была знойдзена, а затым страчаная ізноў, працягваюцца. Яны важныя і неабходныя для спасціжэння самога сябе:

*На якім жа шляху-дарозе
мне Радзіму сваю шукаць,
каб я быў там "як суць па Бозе", -
як Скарына любіў казаць.*
(Па дарозе "Масква-
Варшава", с. 206/9-12)

Нягледзячы на ўсе расчараванні і паразы ў грамадскім жыцці, Эдуард Акулін, тым не менш, выбіраецца з прорвы духоўнага крызісу. Ён разумее, што наперадзе ўсіх беларусаў і яго асабіста чакае доўгі і цяжкі шлях барацьбы за Беларусь. У вершах паэта з новай сілаю і энергіяй пачынаюць гучаць уваскрслыя матывы барацьбы і супраціву. Гэтаму прысвечаны адзін з лепшых, на мой

погляд, твораў паэта "Балада пра рыцара Зрады". У ім адчуваюцца і старажытны славянскі рытм, і сярэдневяковыя еўрапейскія матывы рыцарскіх баладаў, і згадкі пра старажытныя легенды пра чорнага рыцара, і алюзіі з караткевіцкім "Дзікім паляваннем караля Стаха", і з чорнай кавалькадаю Воланда ў "Майстры і Маргарыце" М. Булгакава. Паэт выпусціў цэлы пук стрэлаў-асацыяцыяў, якія паляцелі ў розныя бакі нашай свядомасці. Трывожнае водгулле змагання добра і зла, якое разыгралася на беларускай зямлі, барацьба ідэяў, змагання духа наскрозь пранізваюць баладу.

Рыцар Зрады пануе ў Беларусі: "І глыбей за магілу ноч - па-над Краем" (с. 240/11-12).

*Разбураныя святыні,
прыгнечаны народ:
Распатталі, змяшалі ў бруд -
жыцця ў полі...*
*Ды маўчыць спяхмурнелы люд -
знаць Юдоля.*

*Расчыняе слухмяна Храм
перад зграяй.
І ўязджае ў бажніцу Хам -
як у стайню...*
(Балада пра рыцара
Зрады, с. 240/13-20)

Але ў баладзе няма суцэльнага песімізму. А ёсць моцная хваля нягоды і супраціву, ёсць адчуванне доўгага і зацятага змагання:

*Сцеражыся, шалёны пёс, -
гніся нізка.
Срэбны вершнік ляціць наўпрост -
блізка-блізка...*

(Балада пра рыцара
Зрады, с. 240/25-28)

Паэт інтэнсіўна асэнсоўвае тую падзею, якія адбыліся ў апошнія гады тысячагоддзя. І пачуцці расчаравання і песімізму саступаюць матывам упартага супраціву. Эдуард Акулін знаходзіць сакральны і духоўны сімвал Беларусі. Полацкаму Сафііскаму сабору прысвячаецца верш "Сафія":

*У Полацку - на покуце Радзімы
цнатлівая і гордая стайш...
Анёлаў пёркі - пухам тапаліным -
як вэлюм на раскрытым крыжы.*
(Сафія, с. 231/1-4)

У сакральных помніках беларускай мінуўшчыны паэту бачыцца аснова, агмень беларускага духу, які трэба ахоўваць і зберагаць. Полацкая Сафія ў свой час была пабудаваная як сімвал магутнасці і незалежнасці Полацкага княства, першай беларускай дзяржавы. Паэт вобразна звяртаецца да полацкай Сафіі, бо пакуль існуе гэтая беларуская святыня, бачыцца паэту, будзе існаваць і беларускі незалежны дух нашай дзяржавы:

*Сафія - крывічаначка-нявеста,
свой гонар ад чужынцаў беражы.*
(Сафія, с. 231/9-10)

Паэт у марах бачыць шлях да "сваёй" Беларусі. Сімваламі вольнай зямлі для паэта з'яўляюцца вольны птах і родная песня:

*Вольны птах залаты
па-над вольнай зямлёй
з роднай песняй лунае ў згодзе...*
(Сон, /10-12)

Каб пераадолець, прамінуць гэты шлях, мяркуе паэт, прасцей было б заснуць "на паўстагоддзя". Але гэта

ў марах. А ў рэчаіснасці трэба змагацца, пакутаваць, трываць і жыць.

У свёй творчасці Эдуард Акулін выступае як захавальнік вобразу ідэальнай Беларусі. З поўнай адказнасцю, з усёй шчырасцю і адданасцю паэт пераняў гэтую місію ў Максіма Багдановіча. Яна з'яўляецца для яго меркаю ўсіх наступных жыццёвых і грамадскіх калізій. Яна давала яму поўнае права і ўнутраную ўпэненасць выносіць сваё меркаванне, сваю жыццёвую пазіцыю на грамадскі суд.

У вершах, прысвечаных тым праблемам, якія паўсталі перад беларусамі ў другой палове 90-х гадоў, Эдуард Акулін выступае як глыбоканацыянальны паэт, як творца агульнабеларускага спамеру, які рупіцца за ўсю Беларусь, за ўвесь беларускі народ. У гэтых вершах ён падтрымлівае і развівае сапраўды нацыянальны і народны матывы, якія гучалі ў творчасці класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Максіма Багдановіча. Мінула амаль стагоддзе, гісторыя ізноў вывела беларусаў на лёсавызначальныя ростані. Ізноў беларускія паэты з выкрышталізаванай грамадзянскай пазіцыяй апынуліся з сваімі вершаванымі паходнямі-светачамі ў першых радох беларускага дэмакратычнага нацыянальнага-сведамага грамадства, заклікаючы ўсіх беларусаў да лепшай будучыні.

XI.

У зборніку "Радно" Эдуард Акулін адводзіць пэўнае месца вершам, дзе ён працягвае адлюстроўваць прыгажосць беларускай прыроды. Ягоныя эскізы вершы нагадваюць мастацкія карціны беларускіх краявідаў, напоўненыя светапоглядам паэта.

З розных пораў году Эдуард Акулін найбольш схільны апісваць восень. Тон ягоных вершаў-эскізаў амаль заўсёды элігічны, з рознымі адценнямі сумы і маркоты. Адпаведны настрой паэта змушае яго звяртацца да тых праяваў у прыродзе, якія сугучныя ягонаму ўспрыманню жыцця. Багацце восеньскай прыроды перагукваецца з багаццем пачуццяў і ўражанняў у душы ў паэта:

*Верасень мярэціцца ў смуге
водсвету лісцёвай пазалоты.*
(Верасень мярэціцца ў смуге
ў смуге, с. 194/1-2)

Няспынная хада часу. Вера-сень змяняецца на кастрычнік:
*Колькі ўслед ні крычы, ні галёкэй -
Восень схільная скрозь да капрыз -
адашле залатыя аблокі
у працяглы заморскі круіз.*

*...
Хоць далёка яшчэ да маразаў,
- лета Бабіна - так неўспадзеў.*
(Асенняе, с. 212/1-4, 9-10)

Кастрычнік непазбежна саступае месца лістападу:
*Мару не прыручыш да галін...
Тонучы ў нябесным сінявіры,
спакваля лістоў асенніх клін
адплывае ў свой апошні вырай.*
(Лістапад, с. 195/5-8)

А затым надыходзіць зіма:
*Нібы ў лёд, у высі ўмерзлі зоркі.
Заўтра Богу доўга высякаць
Панядзелка крыж, каб Аўторак
сваё месца ў небе змог заняць.*
(Зіма, с. 189/5-8)

Плыве жыццё. З'явы прыроды праплываюць навокал чалавека. Чалавек - і частка гэтага сусветнага руху, і аб'ектыўны летапісец і рэгістратар. Дзякуючы яму бязмэтная хада жыцця набывае сэнс.

Паэт трапіна натуе эскізы, звязаныя з канкрэтнымі мясцінамі і малюнкамі прыроды:

*На кульмане Свяцкага возера
свавольны чарцёжнік Вецер
гадзінай не надта поэтыя
алоўкам чароту крэсліць.*
(Эскіз, с. 208/1-4)

Звычай, прыродныя эскізы ў паэта вобразныя і метафарычныя. Каб перадаць свае ўражання Эдуард Акулін знаходзіць свежыя вобразы і параўнанні:

*Раптам усномніцца вёска Драганава,
ліпень ахрыплы ад шоргату кос
і туманы, што над Піччу тарпанамі
нізка ляцяць, не збіваючы рос.*
(Згадка, с. 207/1-4)

Няўхільна прыцягвае і заважвае паэта чароўнасць вады. У вадзе Эдуард Акулін бачыць не толькі першапрычыну жыцця, але і поўную яе супярэчнасць, фатальную прыгажосць смерці:

*Дрэва бязроднае гоніць рака -
рыба ў лісіці зялёным...
Вынырне месяц - чаўном рыбака -
высвеціць невад кроны.*

*Тут у вірах, што магіл глыбей,
змірыцца з лёсам волат...
І прыкае драпезны глей
зола чорнай зморы.*
(Морыва, с. 197/1-4, 9-12)

У форме замалёвак-чатырох-радкоўяў Эдуард Акулін паспрабаваў апісаць свае адчуванні і пачуцці, звязаныя з Чарнобыльскай катастрофай. Па чатыры радкі выдзеленыя паэтам на кожны месяц года. Зададзены формаю паэтычны мінімалізм надзвычайна сціснуў сэнс выказанага. Здавалася б чыста эскізыны, тэматычна прыродныя вершы паэта, які прапусціў праз сябе чарнобыльскую катастрофу, набываюць грамадскі, сацыяльны сэнс, але без лозунгавасці і адкрытага пафасу, з унутраным перажываннем і трагічным падтэкстам:

*Прамяклых дахаў шыферныя крылы
на ветры з поўдня колькі ні сушы...
Узняцца ў неба зноў не хопіць сілы
забытай вёсцы ў прыпяцкай глушы.*
(Чарнобыльскі год,
Сакавік, с. 218/11-14)

Чарнобыльская трагедыя - агульная, яна мае нацыянальны спамер і заканае, хочам мы таго ці не, кожнага з жыхароў Беларусі. Але яна - і прыватная. Яна бязлігасна праішла праз сэрца і лёс тых з беларусаў, хто апынуўся ў забруджанай зоне і вымушаны быў пакінуць родныя мясціны:
*Веткаўцы, свяцілаўцы, чачэрцы,
з Хойнікаў, з Нароўлі, з Астрагляд...
Землякі мае, мы - чарнаверцы.
Веру нашу выдае пагляд.*

(Чарнобыльскі год,
Малінаўскі жнівень,
с. 217/1-4)

Эдуард Акулін не стамляецца зноў і зноў звяртацца да Чарнобыля, бо, на ягоную думку, занадта багата знакаў і сімвалаў, пасланых беларусам, звязана з гэтай грандыёзнай катастрофай стагоддзя. Паэт мяркуе, што ўсім нам вельмі важна слухна іх прачытаць і зразумець. Ён звяртаецца да беларусаў з сваёй праўдай, роздумам і высновамі, фіксуе іх у паэтычных радках, у мастацкіх вобразках, у пэўным падтэксце і асацыяцыях. Але ці гатовыя мы ўспрыняць гэтую праўду...

(Працяг у наст. нумары.)

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

X.

Вобраз Беларусі як "забранага краю" вядомы нам з творчасці Янкі Купалы. Забраны край - краіна пад акупацыяй, краіна без свабоды і незалежнасці. Такой маляваў Беларусь Янка Купала пад уладаю Расійскай імперыі.

Эдуард Акулін аднаўляе гэты вобраз на сучасным этапе гістарычнага развіцця Беларусі. Вынікі ягонага пераасэнсавання несудышальныя. Беларусь ізноў, ці - усё яшчэ - "забрана краіна", дзе няма месца для сваёй гісторыі, дзе гіне беларуская мова - душа народа, дзе няма волі.

Адмену дзяржаўнасці беларускай мовы, пасіўную згоду беларусаў з адмовай ад беларусізацыі, з разбурэннем беларускамоўнага школьніцтва, якое актыўна развівалася ў першай палове 90-х гадоў, паэт разумее і адчувае як нацыянальную катастрофу.

Драматычная сітуацыя адкату ад нацыянальнатворчай дзяржавы і вяртанне ў постсавецкую дэпрэсіўную рэчаіснасць выклікае ў Эдуарда Акуліна шмат пачуццяў. З аднаго боку, Беларусь стала незалежнай дзяржавай. Здаецца, збылася недасяжная мара некалькіх папярэдніх пакаленняў сведамых беларусаў, за якую дзясяткі тысяч людзей змагаліся і загінулі, ці былі рассяяны па ўсім свеце, так і не ўбачыўшы станоўчага выніку свайго змагання. З другога боку, большасць беларусаў, на жаль, не ўсвядоміла каштоўнасці такіх паняткаў, як - незалежнасць і свабода. Далася ў знакі саветызцыя і русіфікацыя, якія актыўна праводзіліся ў Беларусі цягам дзесяцігоддзяў. Ва ўладзе апынуліся людзі з вельмі эклектычнымі грамадска-палітычнымі поглядамі, з постсавецкім менталітэтам, для якіх нацыянальны каштоўнасці, беларуская ідэя мала што значылі. Якія, больш за тое, варожа ставіліся да праяваў нацыянальнага адраджэння, што занялося ў канцы 80-х і пачатку 90-х гадоў. Яны ізноў абрынулі краіну ў звыклае рэчышча постсавецкіх ідэалагемаў.

Беларусь стала незалежнай. Але зусім не такой, якой яна мусіла быць згодна з уяўленнямі паэта. І яна выклікала ў яго супярэчлівыя пачуцці. Радзіма ў свядомасці паэта выглядае выклікай зямлёй, дзе ўсё змяшалася - і самае высокароднае, і самае нізкае:

*Беларусь стала незалежнай.
Але зусім не такой, якой яна мусіла
быць згодна з уяўленнямі паэта. І яна
выклікала ў яго супярэчлівыя пачуцці.
Радзіма ў свядомасці паэта выглядае
выклікай зямлёй, дзе ўсё змяшалася -
і самае высокароднае, і самае нізкае:
Там Радзіма - мая Юдоля,
пекла з Богам і вырай з чортам.
(Я хацеў бы пісаць,
як жыў, с. 181/19-20)*

Трагічны і жалобны спеў, праўдзівы старажытны рэлігійны плач - рэнас льецца з-пад пяра паэта:
*О, Беларусь - абліччам Божай маці -
сыноў сваіх, што прадалі Агмень,
дзе моц бярэш,*

*каб гнеўна не праклясці,
дзе слёз бярэш,
каб бласлаўляць з калень...
(О, Беларусь - абліччам
Божай маці, с. 183/1-4)*

Што можа быць большай жалобай за адмову ад родавага Агменю, у горычы ўсклікае паэт.

Эдуард Акулін не можа дараваць здрады нацыянальным ідэалам. Прадажнікі заслугоўваюць нянавісць і пагарду. У парыве творчага адчаю ён прамаўляе:

*У ценю ад чарнобыльскага крыжы
іудаў крык параніў цішыню...
Даруй, Радзіма, слова "ненавіджу",
што сёння прамаўляю ўпершыню.*
(О, Беларусь - абліччам
Божай маці, с. 183/5-8)

"А думы мае аб Беларусі..."

Да выхаду ў свет 23-томнага збору твораў Ніла Гілевіча.

З вялікай радасцю трымаю ў руках, перагортваю, перачытваю ёмістыя, прыгожа выдзеныя кнігі 23-томнага збору твораў Ніла Гілевіча, выказваю яму шчырую падзяку за такі шчодры падарунак і не перастаю здзіўляцца, захапляцца маштабам асобы аўтара, гэтага волата беларускага духу, які столькі сіл, намаганняў, выдатных твораў паклаў на алтар Бацькаўшчыны і роднага слова.

Як сёння, памятаю дзесяцігадовай даўнасці прэзентацыю праекта 23-томніка, і тады прысутным здавалася, што гэта будзе клопат дзяржавы - выдаць збор твораў Народнага Паэта. Але, дзе вы бачылі такое ў сённяшняй Беларусі? Ніл Сымонавіч сам прарабіў - велізарную працу, якая пад сілу цэламу інстытуту і ні на кога не спадзяючыся выдаў (на працягу 2003 - 2013) усе 23 тамы за ўласны кошт. Як дбайна, па-гаспадарску разумна.

Ён навёў парадак у сваёй вялікай літаратурнай спадчыне: адабраў найлепшае з усяго створанага за доўгую творчую дарогу (а пачаў друкаваць першыя вершы ў 1946 г.), зрабіў укладанне кожнага тома, выбудаваў стройную тэматычна-жанравую сістэму з раней апублікаваных у розныя гады 80-ці кніг. І якіх кніг! Вядома ж, не колькасцю напісанага вызначаецца талент творцы, але і колькасцю таксама, калі кожны твор цікавы і непаўторны сваімі мастацкімі якасцямі, высокаэстэтычнымі крытэрыямі, востранадзённымі праблемамі з жыцця народа, Бацькаўшчыны, якія ў інтэгрэцый аўтара знаходзяць сваё праўдзівае ўвасабленне, нікога не пакідаюць абьякавым.

І не ў лепшы перыяд свайго асабістага жыцця працаваў Ніл Сымонавіч над выданнем 23-томніка, калі страціў ён незабыўную Ніну Іванаўну, якая была для паэта верным, найлепшым сябрам, дарадчыкам, аб'ектыўным крытыкам і памочнікам ва ўсіх справах. Яна была глыбокім знаўцам і даследчыкам роднай беларускай мовы, таленавітым педагогам, выкладчыкам універсітэта, карысталася нязменнай любоўю і павагай студэнтаў. (Я гэта дакладна ведаю, бо пэўны час працавала разам з Нінай Іванаўнай.) Ніл Сымонавіч, паралельна з працай над тамамі, выдаў шэсць навуковых кніг Ніны Іванаўны, напісаў аповесць - успамін пра яе нялёгкае дзяцінства і юнацтва (т. 14), прысвяціў кранальныя вершы. "Пры жыцці яна не выдала ніводнай свай кнігі, - адзначаў Ніл Сымонавіч, - бо ўсе сілы да астатку ахвяравала на аднаго паэта, бачачы, чым ён жыве, чым пакутуе. У дасье КДБ "Нацыяналісты" я ішоў пад нумарам 1, дык вось Яна была нацыяналісткай за мяне большай. Яна і цяпер мне дапамагае адтуль...". Відаць, так яно і ёсць, адчуванне яе прысутнасці надавала сілы, дапамагала Паэту рабіць сваю тытанічную працу, пераадоўваць роспач, жыць надзеяй, што работа будзе завершана.

У адным з нядаўніх іранічных чатырох-радкоўяў Паэт канстатуе: "Дзівак выдае свае творы за крохі ад пенсіі, накладам у семдзесят кніг..." Няхай і семдзесят асобнікаў, але гэтае, ужо сёння, рарытэтнае выданне. Трапіўшы ў бібліятэкі, падоранае блізім, знаёмым і незнаёмым аднадумцам, будзе свяціцца сярод кніг класікаў беларускай, рускай, сусветнай літаратуры. Назаўсёды ў людской памяці застануцца творы Ніла Гілевіча, бо хто не ведае яго выдатныя вершы, песенную лірыку, хто не зачытваўся яго раманам у вершах "Родныя дзеці", выдатнымі пазмаммі, гумарыстычнымі творамі, "Сказам пра Лысю Гару"? І нездарма дамінуючае месца ў 23-х томніку займае паэзія (9 тамоў), у тым ліку пераўтвораная з славянскіх літаратур (балгарскай, рускай, украінскай, польскай, славенскай, сербскай, харвацкай, македонскай, славацкай, чэшскай, лужыцкай). Ім перакладзена каля 400 паэтаў, і як арганічна яны загучалі на беларускай мове, як узбагацілі беларускую літаратуру! І гэтымі таленавітымі пераўтварэннямі Ніл Гілевіч яшчэ раз даказаў, якая прыгожая, мілагучная родная мова і на ёй можна гаварыць з цэлым светам, уносіць у сусветную культуру і беларускі духоўны скарб. Таму ўсё жыццё Народны Паэт, як ніхто, ярасна-бунтарна б'е ў Багушэвічаў зван: "Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!"

Ён добра разумее, што "сённяшняе становіцца нашай мовы на сваёй роднай зямлі - вынік несканчонах гвалтаў над ёю". Любоў да роднага слова, абарона яго, неадступнае імкнен-

не раскрыць, падкрэсліць яго прыгажосць, лексічнае багацце і разнастайнасць, роднасць з іншымі славянскімі мовамі - магістральная лінія ва ўсёй творчасці Паэта. Колькі чудаўных вершаў прысвечана ёй, колькі востра-балючых артыкулаў, выступленняў, звораў апублікавана, напісана цэлая кніга-даследаванне "Любоў пра-светлая". І ўсё гэта - як і вершы, пераклады, публіцыстыка, проза - створаны на выдатнай роднай мове, якая ліецца ў душу, як пошум вясенняга бярозавага гаю, журчанне лясной прарэзай крыніцы, песня маці.

А колькі моўных скарбаў ім знойдзена ў фальклору, які ён збіраў даследаваў многія гады і па праву ўвёў у свой збор твораў два тамы фалькларыстыкі (19,20). Але і ў тамах-водгуках на творчасць паэтаў і пісьменнікаў Беларусі і замежных краін, у драматургіі, творах для дзяцей, літаратурназнаўчых, крытычных артыкулах, дзённікавых запісах, аўтабіяграфічных роздуме - усюды чуецца гімн роднаму слову.

*З чаго начаў калісь, тым і канчаю,
Пакуль пяро не выпала з рукі -
Табе, народзе мой, я прысвячаю
І самыя апошнія радкі.*

*Жыві! Працуй! Твары свой лёс уласны!
Сам, сам сабе дарогу пракадай!
І слова роднае, як дзень свой ясны,
Да скону свету пагасіць не дай!*

У гэтых радках адкрываецца свет душы Паэта, тая праўда жыцця, якая была галоўнай у яго кнігах. Асабліва праўдзівым напалам вылучаюцца жанры, што вымагаюцца пазіцыяй "Не магу маўчаць", дзе дамінуе мужная разважлівасць грамадзяніна-патрыёта, гучаць ноты трывогі, суму, тугі, рашучага непрымання цяжкага стану, які склаўся за апошнія дваццаць гадоў у нашай краіне. Ва ўсіх яго кнігах незвычайна прываблівае творчая свабода Паэта, бо пра што ён ні пісаў, якія б балючыя праблемы беларускага жыцця ні закранаў - нідзе не адчуваецца "ўнутраны цензар", які дазваляе самому сабе, пра што пісаць, пра што маўчаць. "У маё сэрца, душу навек увайшла вялікая, непераможная праўда, без якой не можа быць свабоднага жыцця", - і ў гэтых словах Ніла Гілевіча чуваць найперш высокапатрабавальная мера ўласнага разумення сябе і свайго пісьменніцкага абавязку. А свой абавязак грамадзяніна ён бачыць у служэнні народу, праўдзе, дабру і роднаму слову, у змаганні за беларускую Беларусь. У гэтым Ніл Гілевіч - найпершы "нацыяналіст" сярод беларусаў.

У рэчышчы традыцыйна - гуманістычнай накіраванасці беларускай класічнай літаратуры (а гэта творы Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, М. Гарэцкага, К. Чорнага, Я. Брыля, І. Мележа, У. Караткевіча, П. Панчанкі, В. Быкава і мн. іншых аўтараў) ствараліся кнігі Ніла Гілевіча, якія сёння нясуць беларусам святло і праўду нацыянальнай ідэі, выходваюць любоў і павагу да роднай зямлі, гісторыі, мовы. "Бо паэт - нібы сонца - ён свеціць наўкола. І зусім не шуміць ён, а клімат стварае", - слухна пісаў балгарскі паэт Хрыста Радзеўскі (яго перакладаў Ніл Гілевіч - 7 т.), дакладна вызначыўшы сутнасць таленту кожнага народнага паэта.

У творчасці Ніла Гілевіча глыбока і праўдзіва раскрыта цэлая эпоха нашага жыцця XX - пачатку XXI стагоддзяў. Ім сапраўды створаны беларускі клімат духоўнага стану нацыі, паказана яе тая адметнасць, чым яна цікавая свету. І сёння Ніл Гілевіч для суайчыннікаў, шматлікіх прыхільнікаў яго таленту, якія могуць сказаць: "Мы з племені Твайго, Паэт!" - з'яўляецца гонарам і сумленнем беларусаў, той ахоўнай аўрай, якая вырастае ад бездухоўнасці, бязвер'я, надае ўпэўненасці, што Беларусь жыве і будзе жыць.

Лідзія Савік.

"Узаемапамнажэнне нашых дум і душ"

У Менскай бібліятэцы імя Адама Міцкевіча ў касцёле св. Сымона і Алены адбылася сустрэча чытачоў з паэтам Анатолям Вярцінскім. На ёй прысутнічалі сябры ТБМ з Менска і Магілёва.

З творамі Анатоля Вярцінскага прысутных пазнаёміла артыстка тэатра "Зьніч" Галіна Дзягілева. З яе вуснаў узрушана прагучалі вершы пра каханне, пра з'яўленне чалавека на свет, якое нясе спадзею на нараджэнне святла.

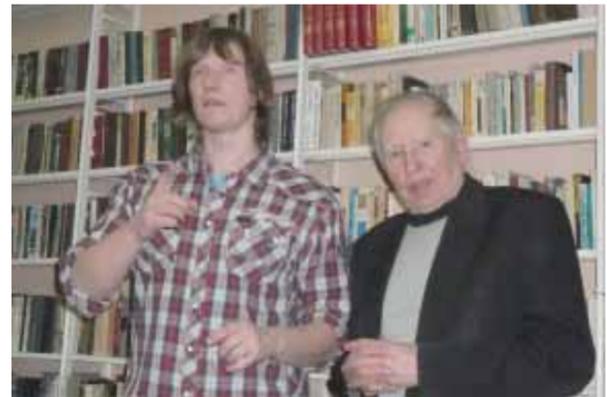
Галіна Дзягілева нагадала, што менавіта спектакль на вершы Анатоля Вярцінскага быў адным з першых пры стварэнні тэатра "Зьніч" у Чырвоным касцёле. Таму вершы паэта ёй добра знаёмыя і блізкія па настроі - узнёслым, ачышчальным, ідэальным. "Мы заўсёды шукаем таго, хто пакліча нас да прыгажосці, да разумення сэнсу жыцця, да шчасця, каб "дарыць адзін аднаму зоры". І ім становіцца паэт", - сказала артыстка.

Творам А. Вярцінскага ўласцівы высокі грамадзянскі пафас, філасафічнасць, аналітычнасць, вострая публіцыстычнасць. Паэт асэнсоўвае "вечныя" праблемы чалавечага існавання, маральныя каштоўнасці жыцця, услаўляе духоўную веліч чалавека.

*"Табе дараваны свет,
Табе належыць вечнасць."*

Анатоль Ілліч Вярцінскі нарадзіўся ў Лепельскім раёне на Віцебшчыне ў 1931 годзе. Тэма надыходу вайны, перажыванні ваеннага часу былі аднымі з першых у яго творчасці.

Пасля заканчэння жу-

рфака БДУ літаратар працаваў у рэдакцыях раённых газет у Камянцы, Давыд-Гарадку, Клімавічах, Рагачове. Клопат пра звычайнага сельскага чалавека і дапамога яму ў штодзённых патрэбах былі яму блізкімі ў той перыяд. Па меры сталення журналісцкага і паклічнага даравання Анатоля Вярцінскі займаў пасады супрацоўніка, а пазней - рэдактара газеты "Літаратура і мастацтва", рэдактара выдавецтва "Савецкая Беларусь".

У складзе дэлегацыі БССР ў 1977 годзе Анатоль Вярцінскі ўдзельнічаў у рабоце XXXII сесіі Генеральнай Асамблеі ААН. Пісьменнік на сустрэчы ўзгадаў той перыяд, калі ў 1990-1995 гадах ён быў дэпутатам Вярхоўнага Савета Беларусі, намеснікам старшыні пастаяннай Камісіі па пытаннях галоснасці, сродкаў масавай інфармацыі і правоў чалавека, членам Канстытуцыйнай камісіі.

Анатоль Ілліч быў адным з суаўтараў Дэкларацыі Незалежнасці. Ён прымаў удзел у абмеркаванні і прыняцці Закона аб свабодзе веравызнання на Беларусі. Гэта да-

зволіла ў хуткім часе вярнуць вернікам будынак Чырвонага касцёла, узнавіць духоўнае і культурнае жыццё парафіі, заахвоціць музыкаў, артыстаў і спевакоў да супрацоўніцтва з касцёлам.

А.І. Вярцінскі - аўтар зборніка літаратурнай крытыкі і публіцыстыкі "Высокае неба ідэала" (1980) і кнігі публіцыстычных нататак "Нью-Ёркская сірэна" (1987), за якія быў узнагароджаны Дзяржаўнай прэміяй БССР.

А. Вярцінскі напісаў п'есы для дзяцей "Дзякуй, вялікі дзякуй" (пастаўлена ў 1974), "Скажы сваё імя, салдат" (пастаўлена ў 1975), "Гэфест - друг Праметэя" (пастаўлена ў 1984). У 1983 г. вайшаў яго зборнік п'ес пад назвай "Дзякуй, вялікі дзякуй". У нядаўнія гады былі выдадзены кнігі Анатоля Вярцінскага "Мужчына, жанчына, каханне" (2004), "Любоў адкрывае скарбы" (2000). Паэт ахвотна ўдзельнічае ў творчых сустрэчах на Беларусі і за мяжой.

Э. Дзвінская

На здымку: Алег Дзвяжкоў і Анатоль Вярцінскі.

Вечарына да 100-годдзя з дня нараджэння Аркадзя Куляшова прайшла ў Магілёве

17 студзеня ў Магілёўскай гімназіі № 1 адбылася літаратурна-музычная вечарына "І кружыцца планета Куляшова", прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння народнага паэта Беларусі, ураджэнца Магілёўшчыны Аркадзя Куляшова. У сустрэчы ўзялі ўдзел сябры Магілёўскага абласнога аддзялення СБП Яраслаў Клімуць, Сяргей Украінка і Мікола Яцкоў.

Настаўніца беларускай літаратуры Ганна Бандарэнка распачала сустрэчу словамі пашаны да асобы Аркадзя Куляшова, які пакінуў яркі след на небасхіле беларускай паэзіі.

Даследчык творчасці А. Куляшова, літаратуразнавец Яраслаў Клімуць зрабіў рэтраспектыву жыцця і творчасці паэта, звярнуўшы ўвагу на малавядомыя факты біягра-

фіі А. Куляшова.

Паэт Сяргей Украінка распавёў пра тое, які ўплыў зрабіла паэзія Куляшова на ягоную творчасць і прачытаў некалькі сваіх вершаў.

Паэт і кампазітар-песеннік Мікола Яцкоў у сваім выступе зрабіў акцэнт на меладычную аснову вершаў Аркадзя Куляшова і выканаў тры свае песні на вершы паэта.

Яраслаў Клімуць прэзентаваў прысутным альманах магілёўскіх літаратараў "Брама", Мікола Яцкоў перадаў гімназістам свой падарунак - песеннік "Птушка залатая" на вершы Аркадзя Куляшова і аўдыёдыск з гучаннем гэтых песень.

Прэс-служба СБП.

"Мая кветка" - дзеткам

Ала Васільеўна Кажэра - адна з тых прадстаўнікоў нашай інтэлігенцыі (па прафесіі яна - настаўніца беларускай мовы), што яскрава праявілі сябе ў беларускім адраджэнцкім руху. З пачатку 90-х гадоў яна ўзначаліла незалежнае згуртаванне настаўнікаў, ад самага пачатку ўсёй душой і чынным удзелам падтрымала Таварыства беларускай мовы. Часта выступала ў друку з артыкуламі, вершамі, аповяданнімі. Спрычынілася яна і да стварэння Беларускага гуманітарнага ліцэя, адстойвала ідэю яго стварэння аж у Маскве (тады яшчэ без Масквы было ніяк!), выконвала працу па яго арганізацыі. Працавала ў ім нейкі час намеснікам дырэктара па вучэбнай частцы. Ала Васільеўна - сябра Саюза беларускіх пісьменнікаў. Яна - аўтарка зборнікаў вершаў "Літасць надзеі" і "Вярніся ў казку", а таксама падрыхтаванага да друку зборніка вершаў і аповяданняў "Пад нябёснай ахвай". На словы Алы Кажэры напісана больш, як 20 песень. Сярод іх - "Вераснёвы вальс" (музыка Леаніда Захлеўнага) і "Родная школа" (музыка Алега

Чыркуна) - песні, якія былі ўключаныя ў школьныя падручнікі па спевах. Цяпер, праўда, гэты прадмет зліквідаваны ў школе, пакінуты толькі ў пачатковых класах. Да таго ж, у многіх школах падчас Свята першага званка выконвацца не "Вераснёвы вальс", а песня савецкіх часоў "Школьныя годы чудесныя" з яе рускай мовай і ўсімі савецкімі рэаліямі ў тэксце (як, напр., камсамол і інш.).

Напрыканцы 2013 года выйшаў яшчэ адзін паэтычны зборнік Алы Кажэры, гэтым разам для дзяцей дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту - "Мая кветка" (выдавецтва "Ковчег"). Кніжка атрымалася не толькі цікавая на месце, але і вельмі прыгожая, маляўнічая па афармленні. У якасці ілюстрацый да вершаў выкарыстаны дзіцячыя малюнкi, зробленыя выхаванцамі студыі "Эўрыка" Фрунзенскага раёна г. Менска пад кіраўніцтвам педагога Лябецкай Лідзіі Васільеўны. Яясна і густо ўна выканала сваю работу выдавецтва (выдатная глянцавая папера, выразныя шрыфты, яскравыя фарбы) - і кніжка атрымалася цудоўная! А з дзіцячымі ма-

люнкамі - яшчэ і непаўторная, унікальная. А колькі радасці і які гонар было атрымаць юным мастакам кніжку са сваімі ўласнымі работамі, падпісанымі іх імёнамі і прозвішчамі! Які стымул для іх - удасканальваць сваё майстэрства, каб стаць у будучыні сапраўднымі мастакамі!

Ала Васільеўна атрымала ўжо шмат станоўчых водгукаў на зборнічак, сведчанні таго, што ён зацікавіў дзяцей, спадабаўся. Напрыклад, патэлефанавалі яе знаёмыя з Баранавічаў і распавялі, як дзяўчынка Ліда патрабуе ў бабулі чытаць ёй увечары на сон менавіта гэтую кніжку!

Шкада толькі, што гэтую кніжку аўтарцы давялося выдаваць уласным коштам і таму - невялікім накладам. А яна ж патрэбная беларускім дзецям!

Вось з такімі творчымі здзяйсненнямі ўступіла Ала Васільеўна Кажэра ў юбілейны для сябе 2014 год.

Пажадаем жа ёй добрага здароўя і творчых поспехаў!

*Святлана Багданкевіч,
г. Менск.*

Магілёцы ўступілі ў новы год

12-га студзеня, перад Старым Новым годам, у Магілёве адбылася святочная сустрэча сяброў ТБМ і прыхільнікаў беларушчыны. Усяго ў грамадскі цэнтр "Кола" завітала каля сямідзесяці чалавек, апроч святочнай вячэры гасцей усцешылі віктарыны, танцы, спевы, выступы таленавітых твораў Магілёўшчыны і, натуральна, калядоўшчыкі. Навагодні падарунак быў перададзены беларускамоўнай вучаніцы Ялінцы Салаўёвай. Падзяку за сваю дзейнасць на ніве беларушчыны атрымалі старшыня магілёўскай гарадской арганізацыі ТБМ Алег Дзьвячкоў і Сяргей Дымкоў. Прысутных павіншаваў са святамі пісьменнік Віктар Арцём'еў. Дасціпныя паэтычныя творы на яскравай і жывой мове чыталі Тацяна Барысік і Тамара Цыганкова, а Валянціна Палынцава прачытала свае ўлюбёныя байкі. Выступілі і самыя маленькія беларускі. Усцешылі ўсіх сваім з'яўленнем вясёлыя калядоўшчыкі (прыхільнікі Студэнцкага этнаграфічнага таварыства). Падчас віктарыны гасці свята змаглі праявіць сваю эрудыцыю, узмацніць жа святочны настрой дапамаглі і гарачыя танцы.

Гэтак весела, у прыяз-

Выступае Тацяна Барысік

най атмасферы магілёўцы праводзілі стары год, і магілёўская гарадская арганізацыя ТБМ

адгарнула новую старонку ў сваім жыцці.
Аляксей Карпенка.

Зорка Яўгена Чамадурава

28 студзеня 2011 года Дзяржаўны музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Рэспублікі Беларусь запрасіў на выстаўку "Я. Чамадураў. Творчая рыса - шматграннасць", якая прымеркавана да 100-гадовага юбілею народнага мастака Беларусі Чамадурава Яўгена Рыгоравіча (1914-2006).

Яўген Чамадураў - тэатральны мастак, заслужаны дзеяч мастацтваў Таджыкістана (1945), Літвы, Расіі (1953). Народны мастак Беларусі (1963).

Нарадзіўся 28 студзеня 1914 года ў горадзе Шуміха Курганскай вобласці (Расія). Скончыў Ленінградскую акадэмію мастацтваў (1938). Працаваў у тэатрах Масквы, Душанбэ, Чалябінска, Кіева і іншых.

У 1959-1976 галоўны мастак Дзяржаўнага тэатра оперы і балета Беларусі. У розныя часы Яўген Чамадураў аформіў спектаклі: "Пікавая дама" П. Чайкоўскага (1960, 1972), "Аіда"

Дж. Вэрдзі (1953), "Калючая ружа" (1960). "Зорка Венера" (1970) Ю. Семянякі, "Заручаны ў манастыры" С. Пракоф'ева (1962), "Арэстэя", С. Танеева (1963), "Яснае святанне" А. Туранкова (1964), "Князь Ігар" А. Барадзіна, "Алеся" Я. Цікоцкага (1967), "Брэсцкая крэпасць" К. Малчанова (1967), "Мара" (1961), "Альпійская балада" (1967), "Выбранніца" (1969) Я. Глебава, "Святло і цені" Г. Вагнера.

Майстар высокага ўзроўню сцэнаграфічнага мастацтва. У творчасці прытрымліваўся прынцыпу спалучэння ў адзінае цэлае сутнасці музычнага твора, рэжысёрскай задумкі і акцёрскага выканання.

На адкрыцці выставы выступілі: Валеры Карлавіч Гедройц (намеснік дырэктара Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, мастакі: Аляксандравіч Касцючэнка, Уладзімір Фёдаравіч Чарнышоў, Міхась Андрэевіч Карпук, а таксама дачка Чамадурава - Наталля Яўгенаўна.

З успамінамі пра агульныя падарожжы выступаў сябра мастака прафесар, кандыдат юрыдычных навук Астроўскі Леанід Якаўлевіч.

Абагуліла ўсё сказанае гаспадыня ўстановы Кучар Зінаіда Лявонаўна.

Трэба адзначыць, што на выстаўцы прадстаўлены ўнікальныя эскізы мастака, праграмы, афішы, яркія і прыгожыя касцюмы з фондаў Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь, Дзяржаўнага музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Рэспублікі Беларусь.

Шкада, што на магіле вядомага мастака (Усходнія могілкі) ужо амаль 8 год адсутнічае помнік! Таксама заклікаю грамадскасць наведваць выставу ў музеі.

*Аляксей Шалахоўскі,
гісторык, журналіст.*

Яўген Чамадураў. Фрагмент дэкарацыі да оперы "Аіда".

Першы Лідскі зімовы мотазлёт "Люты - 2014"

Дарагія сябры!
Мотаклуб Devoid of Rights MCC рады запрасіць Вас на Першы Лідскі зімовы мотазлёт "Люты - 2014".
Мерпрыемства пройдзе 7-9 лютага 2014 г. у санаторыі "Вясёлка", які знаходзіцца за 15 км ад г. Ліды.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік**Рэдакцыйная калегія:**

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі, Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Язэп Палубятка, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbn-mova.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні. 231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 3.02.2014 г. у 10.00. Замова № 183.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес. - 5600 руб., 3 мес. - 16800 руб.
Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by